

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра обліку і оподаткування

Кулина Юлія Іванівна

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ:
МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Виконав:
студент гр. ОПДм - 21
Кулина Ю. І.

(підпис)

Науковий керівник
к.е.н., ст. викладач Мужевич Н. В.

(підпис)

Дипломну роботу допущено до
захисту

«___» _____ 2019 р.

В.о. зав.кафедри

доц., к.е.н. Починок Н. В.

Прізвище, ініціали (підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ	7
1.1. Економічна сутність фінансової звітності в сучасних умовах господарювання	7
1.2. Користувачі та основні інформаційні потреби щодо фінансової звітності.....	15
1.3. Принципи і особливості побудови звітності	20
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА Й ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	29
2.1. Методика та організація складання балансу (звіту про фінансовий стан).....	29
2.2. Методика та організація формування показників звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід).....	37
2.3. Методика складання та подання інших форм фінансової звітності	48
Висновки до розділу 2	67
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	69
3.1. Мета, завдання і джерела аналізу фінансової звітності.....	69
3.2. Методика аналізу фінансової звітності підприємства.....	74
Висновки до розділу 3	89
ВИСНОВКИ	92
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Актуальність теми. З активним впровадженням ринкових механізмів в управління підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання, об'єктивні умови жорсткої конкуренції вимагають підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. В цьому полягає основна роль інформаційного забезпечення в процесах управління, яке сприяє підвищеній зацікавленості до фінансової та управлінської звітності як основного джерела інформації про фінансовий стан та результати виробничо-господарської діяльності за підприємства звітний період.

На сучасному етапі в бухгалтерському обліку України, ще продовжують відбуватися зміни, які обумовлюються вимогами, що ставляться до інформації, яку формує дана система, з метою задоволення відповідною інформацією для зацікавлених користувачів. Складне переплетіння інтересів різних груп користувачів до звітної інформації передбачає її використання в процесах оцінки, аналізу та прогнозування умов і результатів господарювання як окремого підприємства, так і галузі в цілому. Тому розгляд цієї теми є актуальним і має велике практичне значення для всіх учасників господарської процесу.

Розв'язанням теоретичних і методологічних питань формування та контролю фінансової звітності займалась значна кількість вчених: Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Вериги, О. Габрук, П.М. Герасим, С.В. Голов, З. В. Задорожний, В.П. Завгородній, Я.Д. Крупка, В.С. Лень, Т.А. Миланич, Є.В. Мних, М.С. Пушкар, І.І. Сахарцева, О.О. Солодовнік, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, П.Я. Хомин, Б.Ф. Усач, Л.В. Чижевська та ін. Значні досягнення названих вчених стали основою подальшого дослідження проблем та формування висновків і пропозицій щодо удосконалення та порядку складання фінансової звітності.

Необхідно відмітити, що зарубіжний досвід складання і використання фінансової звітності представляє значний інтерес в теоретичному і практичному плані, але його вивчення і використання вітчизняними теоретиками і практиками повинно максимально враховувати особливості розвитку і становлення економіки України на сучасному етапі.

Отже, виникає об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методологічних розробок, спрямованих на удосконалення практики складання і використання фінансової та управлінської звітності та забезпечення адекватності її вимогам користувачів, що і визначає актуальність обраної теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є обґрунтування методики складання фінансової та управлінської звітності підприємств України, в тому числі ПрАТ «Тернопіль-готель», контролю цієї звітності та її основних показників.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання дослідження:

- розкрити економічну сутність фінансової звітності, визначити її роль в системі інформаційного забезпечення підтримки і обґрунтування управлінських рішень;
- дослідити склад якісних характеристик інформації та принципів формування фінансової звітності з метою оцінки їх впливу на фінансові показники;
- обґрунтувати напрямки удосконалення методики формування звітних показників фінансової звітності підприємства на основі даних бухгалтерського обліку;
- розробити рекомендації покращення інформаційних та прогнозно-аналітичних можливостей та дослідити методику аналізу показників фінансової звітності за відповідними напрямками;
- зробити відповідні висновки і пропозиції щодо покращення показників фінансового стану підприємства «Тернопіль-готель».

Об'єктом дослідження є процедури складання, подання та використання фінансової звітності на підприємствах України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних основ формування та аналізу показників фінансової звітності ПрАТ «Тернопіль-готель».

Методи дослідження. При проведенні даного дослідження були використані діалектичний, системний та історичний підходи до вивчення теоретичних і методологічних основ формування і використання фінансової звітності. У межах діалектичного підходу використано методи індукції та дедукції.

Наукова новизна одержаних результатів. Результати, що одержані в ході дослідження, полягають у розробці теоретичних, методичних і практичних засад формування і використання фінансової звітності, а зокрема:

– уточнено поняття «фінансова звітність», що розкриває зміст звітної інформації – про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та власний капітал, мету складання та адресність подання задоволення конкретних інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів;

– дістали подальший розвиток питання складу та змістового навантаження якісних характеристик та принципів формування фінансової звітності. Запропоновано включити принципи періодичності і повноти до складу якісних характеристик та доповнити останні ознаками своєчасності і раціональності. Визнати принцип грошового вимірника як обмеження до якісних характеристик звітної інформації;

– внесено пропозиції щодо удосконалення окремих положень чинної законодавчо-нормативної бази бухгалтерського обліку, що забезпечують мінімізацію неузгоджених позицій між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, між податковим і бухгалтерським

обліком при відображенні фактів фінансово-господарської діяльності підприємства «Тернопіль-готель»;

– доповнено систему аналізу показників фінансової звітності, що дозволяє отримати достовірну та зіставну інформацію і приймати на її основі відповідні висновки аналітиком, а також обґрунтовані управлінські рішення;

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково-обґрунтованих практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансової звітності. Реалізація таких рекомендацій на ПрАТ «Тернопіль-готель» та в інших підприємствах України сприятиме оптимізації процесу формування та ефективності використання інформації фінансової звітності при обґрунтуванні і прийнятті господарських рішень.

Інформація про апробацію результатів роботи та публікації. Результати дослідження опубліковано в Збірнику тез кафедри обліку у виробничій сфері (травень, 2019 р.) та Збірнику тез кафедри обліку і оподаткування (листопад, 2019 р.).

Обсяг та структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, переліку використаних джерел, додатків.

Повний обсяг роботи становить 105 сторінок комп'ютерного тексту, у тому числі 10 таблиць, 10 рисунків, список літератури з 81 найменувань, 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ

1.1. Економічна сутність фінансової звітності в сучасних умовах господарювання

Для нормального функціонування будь-якого виробничо-господарського процесу в системі ринкової економіки, потрібно, щоб учасники, які приймають рішення, мали правдиву та об'єктивну інформацію про майно, грошовий та фінансовий стан, результати роботи – прибутки, доходи чи збитки, про шляхи їх досягнення. Ця інформація потрібна як управлінському персоналу підприємства, так і їхнім партнерам, постачальникам, банкам, кредитним установам, державним установам тощо. Таку інформацію надає система бухгалтерського обліку та звітності. Крім цього, функціонування підприємства на сьогодні, за умов жорсткої конкуренції, обумовлює необхідність підтвердження правдивості інформації, поданої у фінансовій звітності як з боку держави, так і з боку незалежних експертів. Ця практика давно вже існує в економічно-розвинених країнах і дозволяє бачити реальні результати діяльності підприємства не тільки державної форми власності, але й приватних, акціонерних, товариств з обмеженою відповідальністю тощо.

На сучасному етапі в бухгалтерському обліку України ще й досі відбуваються зміни, які обумовлюються вимогами, що ставляться до інформації, яку формує дана система, заінтересованими користувачами. Складне переплетіння інтересів різних груп користувачів до звітної інформації передбачає її використання в процесах оцінки, аналізу та прогнозування умов і результатів господарювання як окремого підприємства, так і галузі в цілому. Необхідно відмітити, що вплив управлінської та

фінансової звітності на ефективність прийняття рішень визначається тим, наскільки об'єктивно вона відповідає запитам користувачів.

Результати дослідження процесів формування та інтерпретації показників фінансової звітності, затвердженої до використання національними П(С)БО та МСФЗ, дозволяють стверджувати про недостатнє задоволення інформаційних потреб управління. Успішне вирішення цих проблем в значній мірі залежить від рівня їх теоретико-методологічного вивчення і узагальнення, що є науковою основою розробки практичних рекомендацій для підвищення якості управлінської та фінансової звітної інформації та ефективності її використання в управлінні діяльністю підприємства.

Розв'язанню теоретичних і методологічних питань формування, аналізу та прогнозування фінансової звітності присвячена значна кількість досліджень: Ф.Ф. Бутинець [5], Ю.А. Верига [9], П.М. Герасим [79], С.В. Голов [10; 11], Г.П. Журавель, П.Я. Хомин [80], В.П. Завгородній [74], Я.Д. Крупка [31], З.В. Задорожний [20], В.С. Лень [37], Т.А. Миланич [73], М.С. Пушкар [70], І.І. Сахарцева [72], О.О. Солодовнік [73], В.В. Сопко [74], Н.М. Ткаченко [77], Л.В. Чижевська [81] та ін.

Значні досягнення названих вчених стали основою подальшого дослідження проблем та формування висновків і пропозицій щодо удосконалення бухгалтерської фінансової звітності. Необхідно відмітити, що зарубіжний досвід складання і використання фінансової звітності представляє значний інтерес в теоретичному і практичному плані, але його вивчення і використання вітчизняними теоретиками і практиками повинно максимально враховувати особливості розвитку і становлення економіки України на сучасному етапі.

Звітність підприємств є заключним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім зацікавленим особам для прийняття

ефективних економічних рішень. Однак власники і засновники підприємств хочуть бути впевнені в достовірності звітності. Добре налагоджена звітність підприємств є безсумнівно, умовою будь-якого правильно організованого бізнесу.

Загалом звітність можна визначити як систему узагальнюючих та взаємопов'язаних показників, яка подається у вигляді різного типу таблиць, та текстового матеріалу за допомогою яких визначається фінансовий стан, результати діяльності підприємств тощо.

Підприємства складають фінансову, податкову, статистичну та інші види звітності, які використовують грошовий вимірник та ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Як правило, така звітність підлягає оприлюдненню. Проте окрім відкритої для зовнішніх користувачів звітності, підприємства складають управлінську (внутрішню) звітність, яка задовольняє інтереси керівника і працівників та забезпечує оперативне прийняття рішень внутрішніми підрозділами. Звітність підприємств регламентується законами України, постановами Кабінету Міністрів та нормативно-правовими актами.

Законами України передбачено, що усі суб'єкти господарювання зобов'язані вести бухгалтерський облік і складати та подавати фінансову звітність.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає бухгалтерський облік як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Із змісту цієї статті витікає, що методологічно і організаційно звітність є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку і виникає на завершальному етапі облікового процесу, що забезпечує методологічну єдність показників, які в ній відображаються з даними первинної документації та обліковими реєстрами.

Крім цього, відповідно до ст. 3 Закону № 40 бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Це зумовлено тим, що за допомогою бухгалтерського обліку можна уніфікувати всі дані про фінансово-господарську діяльність підприємств та забезпечити отримання достовірної та неупередженої інформації. Звітність дозволяє визначити становище підприємства серед аналогічних підприємств на ринку товарів, робіт та послуг.

Нормативно-правове регулювання звітності підприємств в Україні здійснюється також відповідно до національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [65] фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Н.М. Ткаченко, В.В. Сопко та В.Г. Горелкін визначають фінансову звітність – як сукупність форм звітності, складених на основі даних фінансового обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства, а також змінах у його фінансовому стані за звітний період в установленій формі для прийняття цим користувачем визначених ділових рішень [77, с. 680].

На думку П.Я. Хомина [80, с. 4], звітність підприємств – це система показників, що охоплює і характеризує результати їхньої виробничо-фінансової діяльності за певний період. У ній знаходять відображення дані оперативного, статистичного і бухгалтерського обліку. Однак, хоча така залежність між звітністю й обліком знаходиться на поверхні, більшість учених притримуються традиційної постановки питання, за якою звітність вважають лише елементом методу бухгалтерського обліку. На нашу думку, це твердження є вірним, оскільки складання фінансової звітності є

загальнообов'язковим для всіх підприємств, як випливає з теорії бухгалтерського обліку.

Склад і структура звітності підприємств залежить з одного боку від видів обліку, а з іншого – від інформаційних потреб користувачів. Як стверджує Ю.А. Верига [9, с. 26], існує три види господарського обліку – внутрішньогосподарський (управлінський), бухгалтерський, статистичний, які один одного доповнюють і відповідно три види звітності.

На нашу думку, так як Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» виділяє внутрішньогосподарський (управлінський) та бухгалтерський облік, то і звітність повинна поділятися наступним чином. Тобто, на підприємствах України повинна складатися і внутрішньогосподарська (управлінська) звітність, і бухгалтерська фінансова звітність.

Крім цього, відповідно до Податкового кодексу України підприємства повинні складати та подавати звітність, складену за вимогами податкового законодавства в ДП. Таким чином, до переліку звітності необхідно включити і податкову звітність, яка регулюється на законодавчому рівні.

Слід зазначити, що донедавна превалюючим був термін «бухгалтерська звітність», однак за останні роки у законодавчій базі та у вітчизняній літературі цей термін замінено іншим – «фінансова звітність». Проте нерідко вони вживались як синоніми. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» обидва згадані терміни визначені як самостійні. Зокрема, під терміном «бухгалтерська звітність» визначено звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів. Тобто, фінансова звітність є складовою бухгалтерської звітності.

Таким чином, в складі бухгалтерської звітності доцільно виділяти: управлінську, фінансову, статистичну, податкову тощо (рис. 1.1).

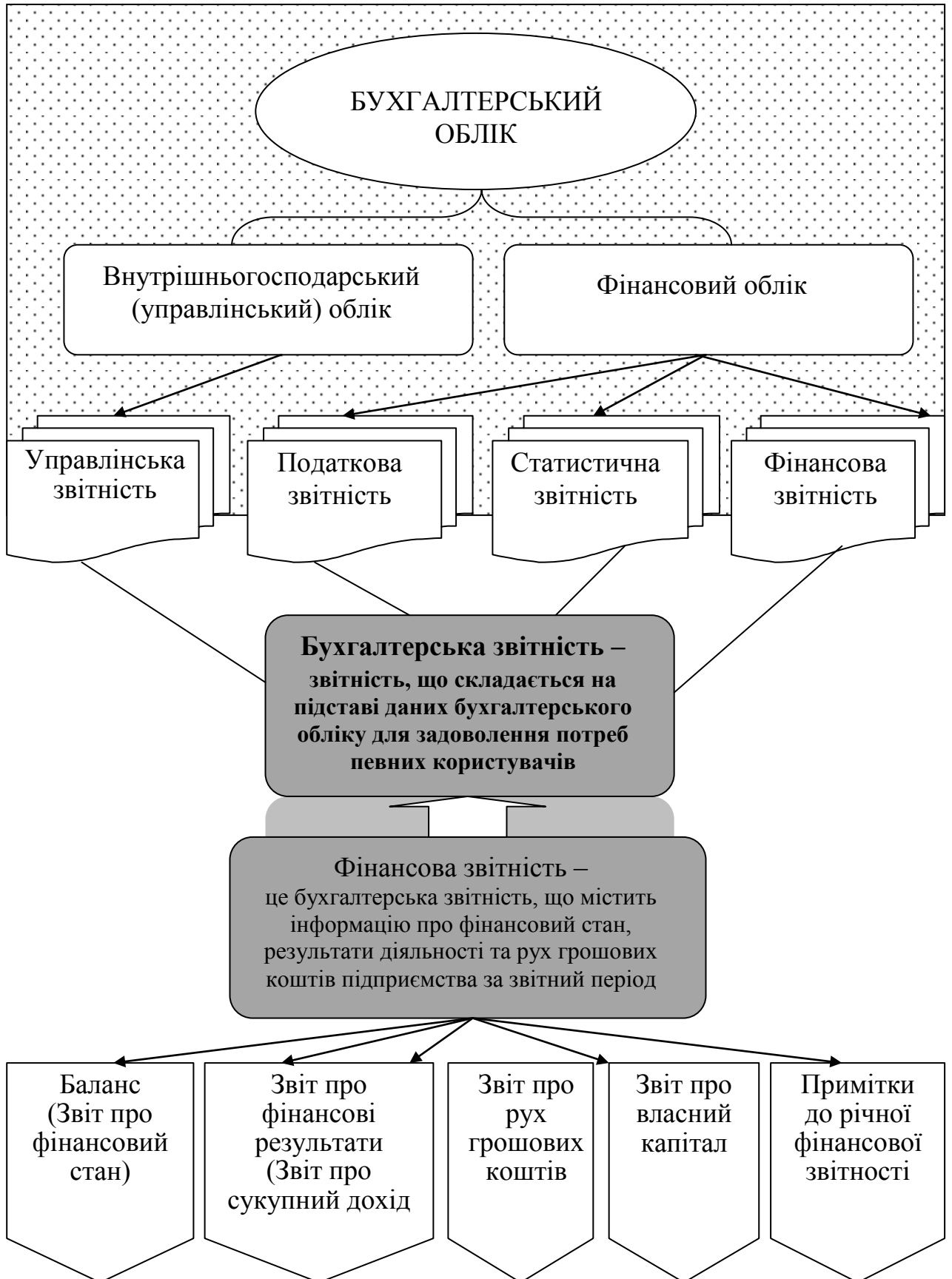

Рисунок 1.1. Склад і структура звітності на підприємстві.

Для прийняття правильних управлінських рішень навіть на рівні підприємства повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Тому закономірно виникає потреба в уніфікації вимог до фінансової інформації у рамках галузі, регіону, всієї економічної системи країни. Процес такої уніфікації – стандартизації бухгалтерського обліку – в Україні регулюється в основному НП(С)БО 1 та іншими нормативно-правовими актами.

На сучасному етапі розвитку бухгалтерської системи України переломним, принципово важливим стало реформування бухгалтерського обліку на засадах міжнародної гармонізації та стандартизації. Для цього були внесені зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо застосування міжнародних стандартів при складанні фінансової звітності вітчизняних підприємств. Так, з 1.01.2012 року публічні акціонерні товариства, банки, страховики складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Всі інші підприємства повинні самостійно визначати доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку. Вони описують загальні правила оцінки та подання інформації у фінансових звітах. Їхня концептуальна основа містить виклад концепцій, на яких ґрунтується фінансова звітність загального призначення. Концептуальна основа розроблена Радою комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [47].

Концептуальна основа МСБО (Framework) містить: мету фінансових звітів; якісні характеристики інформації, наведеної у фінансових звітах; визначення та порядок визначення елементів фінансових звітів; концепції збереження капіталу. Концептуальна основа стосується фінансових звітів

загального призначення. Фінансові звіти є складовою частиною фінансової звітності.

Згідно з МСБО та МСФЗ повний набір фінансових звітів містить: баланс; звіт про прибутки та збитки; звіт про зміни у власному капіталі; звіт про рух грошових коштів; примітки та інші звіти і пояснення, що є невід'ємною частиною фінансових звітів. Таким чином, склад фінансової звітності в Україні, хоча по-суті не має суттєвих відмінностей, але є певна невідповідність в назві звітів та їх структурі, порівняно з МСБО. Принципи і термінологія, що застосовуються в МСБО, орієнтовані на недержавні комерційні підприємства. Державні підприємства і неприбуткові організації при необхідності можуть змінювати назви окремих звітів та описи статей.

Згідно з МСФЗ, мета фінансової звітності – подання інформації про фінансове становище, результати діяльності та зміна в фінансової положенні. Інформація про фінансове становище наводиться в бухгалтерському балансі, інформація про результати діяльності – у звіті про прибутки та збитки, інформація про зміну фінансового стану – в звіті про зміну капіталу та звіті про рух грошових коштів. В фінансовій звітності відображаються фінансові результати минулих подій і допускається за управлінським рішенням розміщувати нефінансову інформацію [47].

Фінансова звітність повинна надавати повну, достовірну та неупереджену інформацію про поточний стан і результати функціонування підприємства. Крім того фінансова звітність повинна бути надійним джерелом аналітичних висновків щодо подальшого розвитку та визначення економічного потенціалу підприємства. Для цього потрібно створити таку інформаційну систему, яка здатна задовольнити вимоги всіх зацікавлених користувачів для обґрунтування та прийняття управлінських рішень.

1.2. Користувачі та основні інформаційні потреби щодо фінансової звітності

Фінансова звітність виступає інструментом інформування для користувачів. Інформація фінансових звітів знаходить широке коло користувачів, які використовують цю інформацію для прийняття рішень та задоволення певних різноманітних потреб у фінансовій інформації. Згідно з чинним законодавством України користувачами вважають фізичних або юридичних осіб, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. Користувачами фінансових звітів є урядові установи, інвестори, кредитори, працівники підприємства, громадськість тощо. Користувачі повинні покладатися на фінансові звіти як на основне джерело фінансової інформації, а отже, такі фінансові звіти мають складатися і надаватися з огляду на їх потреби [72, с. 11].

Міжнародні та національні стандарти обліку та фінансової звітності спрямовані на інформаційне забезпечення багатьох користувачів інформації. Інформаційну базу фінансової звітності, яка формується на основі облікової інформації, використовують більшість користувачів (рис. 1.2).

Б.Нідлз, Х.Андерсон, Д. Колдуелл поділяють користувачів облікової інформації на три групи:

- 1) ті, що управляють бізнесом (директори, менеджери);
- 2) ті, що знаходяться поза підприємством, але мають до нього фінансові інтереси (теперішні і потенційні інвестори, кредитори);
- 3) особи, групи і органи, що мають непрямі фінансові інтереси до даного бізнесу (податкові, планові і регулюючі органи, покупці, громадськість) [50, с. 36].

Приблизно за такою ж схемою поділяє обліково-аналітичну інформацію Д.А. Панков [53, с. 37]. Він виділяє такі її категорії: інформація необхідна для управління підприємством (управлінського обліку);

інформація для зовнішніх споживачів, що впливає з фінансового обліку, інформація, що стосується оподаткування.

Рисунок 1.2 – Користувачі фінансової згідно з МСБО 1

Крупка Я.Д. до користувачів фінансових звітів відносить власників, управлінців, державні органи, партнери та інших користувачів. Однак, автор вважає, що основними користувачами фінансової звітності є інвестори. Тому для цих користувачів інформацію, яка подана у фінансовій звітності науковець поділяє за такими напрямками:

1. Інформація про прибутковість, яка характеризує можливість одержання інвесторами вигоди від здійснення вкладів у формі частини прибутку (дивідендів, відсотків).
2. Інформація про фінансову стійкість, яка необхідна інвесторам з метою одержання впевненості щодо того, що підприємство і надалі буде функціонувати стабільно, йому не загрожує банкрутство й інші інвестиційні ризики [31, с. 79].

I.I. Сахарцева [72, с. 233] наводить інформаційні потреби користувачів фінансової звітності: (табл.1.1).

Таблиця 1.1.

Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів [72, с. 233]

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
1	2
Інвестори, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами. Участь у капіталі підприємства Оцінка якості управління Визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
Керівництво підприємства	Регулювання діяльності підприємств
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення зобов'язань підприємств Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

На рис.1.2 показано поділ користувачів фінансової інформації за науковцями Сопко В.В. [74, с. 342] та Ткаченко Н.М. [77, с. 277].

Рис.1.2. Користувачі фінансової інформації та їх інформаційні потреби.

На наш погляд, така класифікація користувачів є більш повною і зрозумілою. У Законі України про бухгалтерський облік доцільніше визначити більш конкретно користувачів фінансової звітності. До числа користувачів фінансової звітності належать нинішні та потенційні інвестори, робітники, кредитори, постачальники, покупці, а також державні органи і громадськість. Вони користуються фінансовою звітністю, щоб задовольнити свої інформаційні потреби.

Метою фінансових звітів є надання інформації про:

- фінансовий стан;
- результати діяльності;
- зміни у фінансовому стані;
- результати управління, здійснюваного керівництвом;
- підзвітність керівництва за довірені йому ресурси.

Таким чином, фінансова звітність підприємств є основним джерелом інформації про його майно і фінансовий стан, яка необхідна для прийняття дієвих управлінських рішень.

Інформація про зміни у фінансовому стані необхідна користувачам при оцінці і прийнятті рішень щодо таких питань:

- оцінка інвестиційної, фінансової та операційної діяльності протягом звітного періоду;
- оцінка здатності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти і визначення потреб підприємства у використанні грошових коштів [72, с. 13].

Складові частини фінансових звітів взаємопов'язані, оскільки відображають різні аспекти одних і тих самих операцій. Жоден із звітів не може надати всієї потрібної інформації, а тому всі частини слід розглядати у комплексі.

Отже, неможливо недооцінити значення складання фінансових звітів за результатами діяльності підприємств, оскільки особливо великого значення

фінансова звітність набуває саме в сучасних ринкових умовах господарювання, так як існує попит на таку інформацію, яка надається на основі реальних даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів. Тому важливо обґрунтувати не лише зміст фінансової звітності, але й визначити особливості побудови звітності щодо конкретних завдань.

1.2. Принципи і особливості побудови звітності

Основною вимогою до організації процесу складання фінансової звітності є дотримання певних принципів, визначених чинним законодавством і, зокрема, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Принцип бухгалтерського обліку – це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій та відображенні їх результатів у фінансовій звітності [48].

Фінансова звітність повинна надати дохідливу, доречну, достовірну та зіставну інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, руху його грошових коштів, змін у складі власного капіталу.

Для досягнення дохідливості інформації припускається, що користувачі мають певний рівень знань і прагнуть уважно вивчити надану інформацію. Проте можлива складність розуміння інформації, яка необхідна для прийняття економічних рішень користувачами (наприклад, про фінансові інструменти), не може вважатися підставою для виключення такої інформації зі складу фінансових звітів.

Для того, щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, НП(С)БО 1 вимагає наявність у ній даних про:

- підприємство;
- дату звітності та звітний період;
- валюту звітності та одиницю її виміру;

- відповідні показники (статті) за звітний та попередній періоди;
- облікову політику підприємства та її зміни;
- аналітичну інформацію щодо статей фінансових звітів;
- консолідацію фінансових звітів;
- припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності;
- обмеження щодо володіння активами;
- участь у спільних підприємствах;
- виявлені помилки та пов'язані з ними коригування;
- переоцінку статей фінансових звітів;
- іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними П(С)БО.

Доречність інформації характеризується її впливом на прийняття рішень користувачами та своєчасністю.

На прийняття рішень користувачами впливає лише суттєва інформація. Суттєвість – це точка відсікання інформації, яка потрапляє до фінансової звітності, або рівень точності такої інформації. Ця точка може бути визначена на підставі як кількісних, так і якісних факторів. Найпростішим прикладом застосування кількісного обмеження суттєвості є складання фінансової звітності у тис. грн. з одним знаком після коми. У цьому випадку суми, які становлять тисячі грн., у ній відображені не будуть.

Суттєвість також розглядається в контексті групування статей фінансових звітів: кожна суттєва стаття розкривається окремо, а несуттєві можуть бути об'єднані, виходячи з їх економічного змісту чи функції. Тут перевага надається якісним факторам.

Фінансова звітність повинна бути підготовлена та надана користувачам у певні терміни, які визначаються чинним законодавством. У разі надмірної затримки під час надання звітної інформації вона може втратити свою доречність. За МСБО 1 термін подання фінансових звітів не повинен перевищувати шести місяців з дати балансу (останнього дня звітного року - календарного чи фінансового).

Дані фінансової звітності є основою не тільки для оцінки результатів звітного періоду, але й для їх прогнозування. Так, інформація щодо фінансового стану та результатів діяльності часто використовується як основа для прогнозування майбутнього фінансового стану, результатів діяльності, спроможності підприємства вчасно виконати свої зобов'язання, сплатити дивіденди, тощо. Аналітичні потреби користувачів задовольняються завдяки відповідній структурі фінансових звітів (наприклад, у балансі статті розташовуються у порядку зростання їх ліквідності), дані зіставної інформації за звітний та попередній періоди.

Корисною для користувачів може бути лише достовірна інформація. Достовірність досягається за відсутності суттєвих помилок та необ'єктивних (упереджених) суджень. Як правило, керівництво підприємства намагається так надати інформацію, щоб результати діяльності виглядали найпривабливіше для інвестора або кредитора. З цією метою може бути завищений фінансовий результат або вартість активів тощо. Знову ж таки, ступінь достовірності фінансової звітності оцінюється з допомогою аудиту.

Метою НП(С)БО 1 є також забезпечення зіставності фінансової інформації, як наданої одним підприємством за різні звітні періоди, так і різними підприємствами [48]. Застосування вимог П(С)БО до структури фінансової звітності, визнання, оцінки та розкриття допоможе досягти цю мету.

Для досягнення якісних характеристик інформації, яка міститься в фінансовій звітності, під час її формування дотримуються ряду принципів.

Під час підготовки фінансової звітності кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників - фізичних осіб. Таким чином, особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства. Тому в фінансовій звітності (зокрема, в балансі) передбачене відображення лише зобов'язань власників за внесками до капіталу та розподілу власникам (у вигляді

відсотків, дивідендів, вилучення капіталу тощо). Цей принцип отримав назву принципу автономності підприємства [72, с. 20].

Отже, якщо власник підприємства вносить власні грошові кошти у банк з метою збільшення статутного капіталу даного підприємства, то ця операція буде відображена у фінансовій звітності. Якщо ж метою власника буде отримання відсотків за депозитним вкладом, який здійснений його власними коштами, та їх використання на свої потреби, то така господарська операція не вплине на показники фінансової звітності.

Фінансові звіти складаються також виходячи з принципу безперервності діяльності підприємства, тобто підприємство не має ні наміру, ані потреби ліквідуватися або суттєво зменшувати масштаби своєї діяльності, і залишатиметься таким у подальшому (принаймні протягом наступного звітного періоду) [72, с. 20].

За протилежних обставин якщо події після дати балансу свідчать про наміри підприємства припинити свою діяльність або про неможливість її продовження, підприємство не може використовувати П(С)БО як основу для підготовки своїх фінансових звітів. Тоді поділ його активів і зобов'язань на необоротні та оборотні (довгострокові і короткострокові) втрачає доречність: адже підприємство повинне у процесі ліквідації покрити усі свої зобов'язання (спочатку перед кредиторами, потім перед власниками), тому всі активи стають оборотними, а зобов'язання - короткотерміновими. Переважна оцінка статей балансу за історичною собівартістю також не може бути використана, їх слід переоцінити за ринковою вартістю. Фактично втрачає сенс застосування майже всіх принципів формування фінансової звітності безперервно діючого підприємства.

Принцип періодичності припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу (звітні періоди) з метою складання фінансової звітності.

За НП(С)БО 1 звітний період для складання річної фінансової звітності складає календарний рік. Проте для новоствореного підприємства або для

підприємства, яке ліквідується, тривалість звітного періоду може відрізнятись від 12 місяців.

Передбачається також складання проміжної звітності (квартальної та місячної) наростаючим підсумком з початку року.

Згідно з принципом послідовності, підприємству слід постійно (з року в рік) застосовувати обрану облікову політику. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності. Дотримання цього принципу є передумовою порівнянності показників фінансових звітів за різні періоди.

Під час визначення оцінки активів у балансі пріоритет надається їх історичній (фактичній) собівартості, яка складається з витрат на їх виробництво або придбання. Наприклад, до собівартості придбаного обладнання будуть включені ціна постачальника, витрати на його доставку та монтаж.

З часом оцінка активів і зобов'язань може змінюватися для забезпечення достовірності даних обліку.

Прикладами зміни оцінки активів є:

- переоцінка основних засобів;
- коригування оцінки фінансових інвестицій та фінансових зобов'язань;
- знецінення запасів.

Принцип нарахування полягає в тому, що результати господарських операцій визнаються, коли вони відбуваються (а не тоді, коли отримуються або сплачуються грошові кошти), і відображаються в бухгалтерському обліку та фінансових звітах тих періодів, до яких вони відносяться. Завдяки цьому користувачі отримують інформацію не тільки про минулі операції, пов'язані з виплатою або отриманням грошових коштів, але й про зобов'язання сплатити грошові кошти в майбутньому та про ресурси, які мають надійти у

майбутньому. Така інформація щодо минулих операцій є найбільш корисною для прийняття користувачами економічних рішень.

На нашу думку, такий принцип як нарахування не може діяти в повній мірі, оскільки не має відповідності доходів і витрат в нормативних документах, а зокрема щодо формування показників у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) та на рахунках бухгалтерського обліку.

НП(С)БО 1 зазначає, що за принципом нарахування витрати відображаються в обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань і відносяться до витрат певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Разом з тим, цей принцип також не може бути застосований у повній мірі, оскільки немає узгодженості між визначеною методикою обліку в фінансовому обліку та статтями фінансового звіту форми № 2.

Так, інвестиційна діяльність у звіті форми № 2 не виділяється окремими статтями щодо доходів та витрат інвестиційної діяльності (крім доходів (втрат), що обліковуються за методом участі в капіталі). Витрати та доходи від вкладених поточних інвестицій та інвестицій за амортизованою собівартістю обліковуються в статті фінансових доходів та інших фінансових витрат. Всі інші операції з реалізацією фінансових інвестицій включаються в статтю інших доходів та витрат [48].

Застосування принципу нарахування в формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» не відповідає в повній мірі цьому принципу при групуванні показників у формі № 3 «Звіт про рух грошових коштів». Так, якщо у формі № 3 під інвестиційною діяльністю розуміють придбання та реалізацію необоротних активів та фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів, то відповідно до форми № 2 процес реалізації необоротних активів відображається в складі доходів і витрат іншої операційної діяльності.

Погоджуємось з пропозицією З.В. Задорожного [20, с. 202], що до фінансових витрат доцільно було б відносити і плату за касове обслуговування банку, яка на сьогодні включається в склад адміністративних витрат. Така рекомендація пов'язана з тим, що це буде відповідати принципу відповідності витрат і доходів, адже якщо проценти, які банк нараховує підприємству за користування коштами розрахункового рахунку відносяться до фінансових витрат, то відповідно, проценти, які банк знімає з підприємства за здійснення операцій по його розрахунковому рахунку повинні відноситись до фінансових витрат.

Позитивним моментом є те, що принцип нарахування в повній мірі має відповідність доходів і витрат в податковому і фінансовому обліку, оскільки з введенням Податкового Кодексу України запропоновані методологічні засади визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток, максимально наближені до бухгалтерського обліку. Зокрема порядок визначення об'єкту оподаткування ґрунтується на принципі нарахування, відповідно до якого для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

Отже, різні підходи до застосування зазначеного принципу у чинному законодавстві призводять до суттєвих розбіжностей між показниками фінансової, податкової звітності та інформації, що міститься на рахунках бухгалтерського обліку. Тому грамотне застосування принципу нарахування уможливило визначення реального фінансового результату.

Доцільно спростити систему податкової звітності, що є надзвичайно важливим моментом. Якщо наблизити два види звітності максимально то зможемо отримати ефективну систему підготовки даних для менеджменту, контролю та справляння податків.

Висновки до розділу 1

1. Ефективність використання фінансової звітності забезпечується дотриманням вимог до звітної інформації, що визначають її якісні характеристики та принципи формування, причому їх перелік і збалансованість дозволяють відмітити певні неточності. Зокрема, принцип безперервності та періодичності, а також обачності і повноти суперечать один одному. Крім того принцип єдиного грошового вимірника за своїм змістом і значенням не може визнаватись принципом. Тому в дослідженні рекомендується склад якісних характеристик доповнити ознаками своєчасності та раціональності та принципами періодичності та повноти. Принцип єдиного грошового вимірника визнати як обмеження якісних характеристик звітної інформації.

2. Вважаємо, так як Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» виділяє внутрішньогосподарський (управлінський) та бухгалтерський облік, то і звітність повинна формуватись з врахуванням зазначеного. На підприємствах України доцільно складати і внутрішньогосподарську (управлінську) звітність, та бухгалтерську фінансову звітність.

3. Такий принцип як нарахування не може діяти в повній мірі, оскільки не має відповідності доходів і витрат в нормативних документах, а зокрема щодо формування показників у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) та на рахунках бухгалтерського обліку. Так, інвестиційна діяльність у звіті форми № 2 не виділяється окремими статтями щодо доходів та витрат інвестиційної діяльності (крім доходів (втратах), що обліковуються за методом участі в капіталі). Витрати та доходи від вкладених поточних інвестицій та інвестицій за амортизованою собівартістю обліковуються в статті фінансових доходів та інших фінансових витрат. Всі інші операції з реалізацією фінансових інвестицій включаються в статтю інших доходів та

витрат. Застосування принципу нарахування та відповідності доходів і витрат в формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» не відповідає в повній мірі цьому принципу при групуванні показників у формі № 3 «Звіт про рух грошових коштів». Так, якщо у формі № 3 під інвестиційною діяльністю розуміють придбання та реалізацію необоротних активів та фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів, то відповідно до форми № 2 процес реалізації необоротних активів відображається в складі доходів і витрат іншої операційної діяльності. До фінансових витрат доцільно було б відносити і плату за касове обслуговування банку, яка на сьогодні включається в склад адміністративних витрат. Така рекомендація пов'язана з тим, що це буде відповідати принципу відповідності витрат і доходів, адже якщо проценти, які банк нараховує підприємству за користування коштами розрахункового рахунку відносяться до фінансових витрат, то відповідно, проценти, які банк знімає з підприємства за здійснення операцій по його розрахунковому рахунку повинні відноситись до фінансових витрат.

Отже, різні підходи до застосування зазначеного принципу у чинному законодавстві призводять до суттєвих розбіжностей між показниками фінансової, податкової звітності та інформації, що міститься на рахунках бухгалтерського обліку. Тому грамотне застосування принципу нарахування уможливило визначення реального фінансового результату.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА Й ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Методика та організація складання балансу

Баланс – зведена таблиця всіх активних та пасивних рахунків, що відображає стан підприємства на певну дату [72, с. 518]. В активі балансу міститься інформація про активи підприємства з точки зору їх складу та розміщення. В пасиві балансу – інформація про джерела фінансування активів і склад цих джерел з точки зору власного та залученого капіталу. Найважливіша особливість балансу в фінансовій звітності – це рівність валюти активу та пасиву. Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1) діяльності підприємства є узагальненим документом, форма його затверджується Міністерством фінансів. Форма балансу наведена у дод. Б.

Метою складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. Баланс дає можливість визначити склад та структуру майна підприємства ліквідність та оборотність оборотних засобів, наявність власного та позиченого капіталу, зміну дебіторської та кредиторської заборгованості та інших показників. Отримання такої інформації є необхідною умовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для оцінки ефективності майбутніх вкладень капіталу та ступеня фінансових ризиків [73, с. 287].

Баланс (Звіт про фінансовий стан) складається на основі бухгалтерських записів підтвержені відповідними первинними документами. Перед складанням балансу необхідно звірити дані на аналітичних рахунках з даними на відповідних синтетичних рахунках - звіряються початкові та кінцеві сальдо та обороти за звітний період.

З метою зіставності фінансових звітів різних періодів у Балансі (Звіті про фінансовий стан) наводиться інформація на початок та на кінець звітного періоду. Дані на початок переносяться в Баланс (Звіт про фінансовий стан) з попереднього річного звіту, а дані за кінець звітного періоду - переносять в Баланс (Звіт про фінансовий стан) з Головної книги, у якій згруповані дані поточного періоду.

Статті форми № 1 повинні бути узгодженими та дорівнювати залишкам на аналітичних та синтетичних рахунках у Головній книзі на кінець звітного періоду.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. Звітним періодом для складання форми № 1, як і всієї фінансової звітності, є календарний рік. Проміжна звітність (місячна, квартальна) складається наростаючим підсумком з початку звітного року [73, с. 287].

Форма діючого в Україні бухгалтерського балансу та порядок його заповнення регулюються НП(С)БО 1. Відповідно до ст. 11 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» баланс, разом зі звітом про фінансові результати, звітом про рух грошових коштів, звітом про власний капітал та примітками до звітів визнано елементом фінансової звітності підприємства.

Баланс (Звіт про фінансовий стан) поділений на дві частини: ліву (актив) та праву (пасив) (табл. 2.1). Сальдо за активом і пасивом балансу має при правильному його складанні бути однаковим. Загальні вимоги до розкриття статей і його типова форма визначаються НП(С)БО 1 [48].

Як видно, актив балансу складається з трьох постійних розділів, а пасив — з чотирьох розділів, у яких згруповано економічно однорідні засоби і джерела так, щоб з найбільшою ясністю простежувався взаємозв'язок між складом господарських засобів в активі та джерелами їх формування в пасиві балансу.

Таблиця 2.1

Розділи форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»

АКТИВ		ПАСИВ	
№ розділу	Назва розділу	№ розділу	Назва розділу
		1	Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
1	Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними	2	Довгострокові зобов'язання і забезпечення – це всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями та забезпечення витрат і платежів від 1-го року
2	Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що необмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи 12 місяців з дати балансу	3	Поточні зобов'язання і забезпечення – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу або 12 місяців з дати балансу та забезпечення витрат і платежів до 1-го року
3	Необоротні активи та групи вибуття – вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу	4	Зобов'язання за необоротними активами та групи вибуття

Тобто, Баланс (Звіт про фінансовий стан) демонструє, чим підприємство володіє (активи) і що вона кому винна (зобов'язання) станом на сьогодні. Це своєрідний зріз фінансового стану підприємства.

Активи поділяються на довгострокові (або необоротні) та короткострокові (або оборотні). Так само групуються і зобов'язання: довгострокові (кредити, що повинні бути повернені через рік і більше) та короткострокові (або поточні), що сплачуються менше як за рік. Це істотно підвищує пізнавальні якості балансу, полегшує контроль та забезпечує аналіз фінансового стану підприємства.

У Великій Британії у балансі знаходять різницю між сумою активів та сумою зобов'язань, і так визначають вартість компанії для її власників – тобто шукають «чисту вартість» [38, с. 49].

НП(С)БО 1 визначає необоротні активи як такі, що не є оборотними. Відтак, до необоротних відносять активи, які підприємство планує використовувати упродовж значного проміжку часу, який більше 1 року або операційного циклу (якщо він є більший, ніж 1 рік). Таким чином, у I розділі активу балансу «Необоротні активи» об'єднано статті: нематеріальні активи, основні засоби за первісною та залишковою вартістю (остання включається до валюти балансу), довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи.

Якщо розглядати необоротні активи в балансі, необхідно звертати увагу на їхню вартість. На жаль, балансова вартість підприємства дуже рідко відображає її справжню ринкову вартість. Це пов'язано з складною процедурою дооцінки (уцінки) необоротних активів. Згідно з П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» для визначення справедливої вартості необоротних активів слід залучати незалежного експерта, проте не всі підприємства мають можливість робити експертну оцінку своїх активів на дату балансу (щороку).

Крім того, у Балансі (Звіті про фінансовий стан) необоротні активи показуються за трьома статтями:

- 1) залишкова вартість;
- 2) первісна вартість;
- 3) знос.

Залишкова вартість необоротних активів дорівнює різниці початкової їх вартості (первісної) та амортизаційних відрахувань (зносу). Винятком є лише незавершене капітальне будівництво, яке завжди обліковується як еквівалент ринкової ціни.

Варто відзначити, що визначена політика підприємства щодо переоцінки та методів нарахування амортизації впливає не лише на показники прибутковості компанії, але й на зміну вартості її активів.

Незважаючи на те, що більшість підприємств не вказують

нематеріальні активи в балансі, існує багато цінностей, які відповідають цьому терміну. Наприклад:

- капіталізація витрат на дослідження та розвиток;
- патенти, ліцензії та торгові марки;
- фірмові знаки;
- промислові права;
- витрати на інформацію тощо.

Варто відзначити, що до 2002 року гудвіл був складовою нематеріальних активів та на цей актив нараховувалась амортизація.

Гудвілом, згідно МСФЗ 3 «Об'єднання підприємств», визнаються майбутні економічні вигоди, що виникають від активів, які неможливо індивідуально ідентифікувати та окремо визнати [46].

Згідно П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання [61].

Інвестиції як об'єкт обліку знаходять своє відображення у двох розділах балансу – в необоротних активах та оборотних активах. Критерій на віднесення до того чи іншого розділу полягає не від обсягу інвестицій, а від об'єкту інвестування, тобто від того, куди вносяться фінансові вкладення.

Довгострокові інвестиції (рядки 1030 та 1035) – це інвестиції, якими підприємство має намір володіти більше одного року і призначені для отримання відсотків, дивідендів та інших доходів (наприклад, пов'язаних зі зростанням вартості інвестицій при їх реалізації).

Підприємства можуть мати такі види довготрокових інвестицій:

- 1) які обліковуються за методом участі в капіталі у інших підприємств: асоційованих, дочірних, спільних;
- 2) інші фінансові інвестиції.

Як і будь-які інші необоротні активи інвестиції вносяться на баланс за

собівартістю з урахуванням усіх витрат на придбання. Якщо зниження вартості інвестицій не тимчасове явище, то балансова вартість інвестицій у балансі має бути відображена за зниженою ціною.

Оборотні активи – термін, який використовується в бухгалтерському обліку, визначає як найменування другого розділу активу бухгалтерського балансу, тобто до оборотних активів відносяться ті активи, які у бухгалтерському балансі відображаються у його другому розділі.

У бухгалтерському балансі до оборотних активів відносять матеріально-виробничі запаси, які включають:

- матеріально-речові цінності, які використовуються у тому чи іншому виді діяльності як предмети праці: сировина і матеріали, комплектуюча продукція, запасні частини, паливо;

- продукти праці: готова до реалізації продукція, товари (на складах постачально-збутових, торгівельно-закупочних та інших торгівельних організацій), напівфабрикати власного виробництва, а також продукція незавершеного виробництва (продукція, яка не пройшла весь технологічний цикл обробки: вироби не укомплектовані, які не пройшли випробувань та технічну прийомку, незавершені роботи);

- засоби праці, які приносять дохід або які експлуатуються в інших цілях менш 12 місяців, а також основні засоби вартістю менш 2500 грн.;

- грошові кошти, які включають гроші в касі підприємства, на розрахунковому рахунку та інших банківських рахунках, у тому числі на валютному рахунку (готівка);

- дебіторська заборгованість, яка утворюється у вигляді грошових боргів підприємству за відпущені покупцям і замовникам продукцію, товари (виконані роботи, зроблені послуги) на умовах і за вартістю, обумовлених господарським договором, до моменту їх оплати;

- короткострокові фінансові вкладення – вкладення підприємства у короткострокові ліквідні цінні папери (акції, облігації, сертифікати),

придбані для отримання доходів у строк, який не перевищує один рік, а також у наданні короткострокових (до року) позик іншим господарським суб'єктам [70, с. 253].

Необхідно відзначити, що згідно Наказом Мінфіну № 353 від 05.03.2008 р. відбулись зміни в структурі балансу підприємства. Так, появився ще один розділ в активі балансу III «Необоротні активи та групи вибуття». У цьому розділі відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувани для продажу, та припинена діяльність».

Отже, активи підприємства розкриваються у трьох розділах за принципом збільшення ліквідності. Варто відзначити, що даний принцип порушується з появою третього розділу активу «Необоротні активи та групи вибуття». На наш погляд, навіть відокремлений облік та розмежування основних засобів, призначених для продажу в балансі не підвищують їх ліквідність настільки, щоб випереджати можливості готової продукції, чи дебіторської заборгованості чи грошових коштів та їх еквівалентів.

У I розділі пасиву балансу «Власний капітал» відображають власний капітал підприємства, що дорівнює частині активу підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань. До власного капіталу відносять: статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток. Власний капітал є важливим джерелом активів підприємства.

У II розділі пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання і забезпечення» подають інформацію про залучені кошти банків, шляхом випуску підприємством облігацій на довгостроковій основі з нарахуванням відсотків. Це зобов'язання, які будуть погашені в строк більше одного року.

У НП(С)БО 1 сказано, що статті другого та третього розділу пасиву Балансу містять інформацію про забезпечення. Відтак, забезпечення тепер

можуть відображатись ще й у складі поточних забезпечень. Створені забезпечення відображають нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), розмір яких на дату складання балансу може бути визначений тільки шляхом попередніх прогностичних оцінок. Для правильного відображення у фінансовій звітності забезпечень – у наказі про облікову політику доцільно вказати види створюваних на підприємстві забезпечень у розрізі термінів їх використання.

У третьому розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення», як вище зазначено, крім статті «Поточні забезпечення» додано статтю «Доходи майбутніх періодів», яка раніше була окремим розділом. Натомість окремим розділом стали «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття». Зі складу поточних зобов'язань виділяти цю статтю, на мою думку, не доцільно, адже відповідно до П(С)БО 27 [65] щоб необоротні активи були визнанні утримуваними для продажу, однією з умов є те, щоб їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу.

Чинний бухгалтерський баланс ще не повною мірою відповідає потребам контролю за дотриманням прийнятого «правила ліквідності», згідно з яким активи підприємства мають фінансуватися пасивами такої самої строчності. Це пов'язано з недостатньо чітким розмежуванням у балансах українських підприємств поточних і непоточних активів та зобов'язань.

Отже, розглянута структура бухгалтерського балансу дає змогу пізнати підприємство, дати характеристику стану господарських засобів і джерел їх формування на звітну дату в грошовому вимірнику. Тому не випадково баланс є першою формою звіту про фінансовий стан підприємства.

2.2. Методика та організація формування показників звіту про фінансові результати

У господарській діяльності будь-якого підприємства важливу роль відіграють фінансові результати. Оскільки для кожного суб'єкта господарювання в умовах ринкових відносин кінцевою метою будь-якої діяльності є одержання прибутку, то для його визначення порівнянням доходів з витратами, пріоритетне місце в обліковій системі підприємства повинна зайняти раціональна побудова їх обліку. Отже, доходи, витрати і фінансові результати характеризують розвиток чи занепад господарської діяльності підприємства.

Необхідність розробки науково обґрунтованих підходів до формування інформації про витрати, доходи та фінансові результати у бухгалтерському обліку і відображення їх у звітності з урахуванням напрацювань вітчизняної облікової системи та принципів господарського контролю є надзвичайно актуальними в умовах стандартизації звітності до міжнародних вимог.

Одним з головних об'єктів облікового спостереження, яке являє собою суть виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єкта господарювання, є фінансовий результат. Порядок його формування та відображення займає центральне місце у всій системі обліку, оскільки саме за показниками фінансового результату отримується інформація про прибуток чи збиток підприємства. Розмір і характер прибутків (збитків) за кожен період діяльності підприємства є найважливішим підсумковим показником його роботи. Значна роль прибутку в розвитку суб'єкта господарювання та забезпеченні інтересів його власників і персоналу визначає необхідність ефективного та безперервного управління ним.

В сучасних умовах стандартизації обліку методика складання звіту про фінансові результати повинна орієнтуватись, в першу чергу, на формування

показників доходів та витрат відповідно до МСФЗ, оскільки ця вимога встановлена Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Відповідно до вимог МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів» у зарубіжній практиці Звіт про фінансові результати називається «Звіт про прибутки та збитки» [43]. Однак, МСБО 1 не визначає форму Звіту, а лише містить мінімальний перелік статей, які мають бути відображені в ньому (рис.2.1).

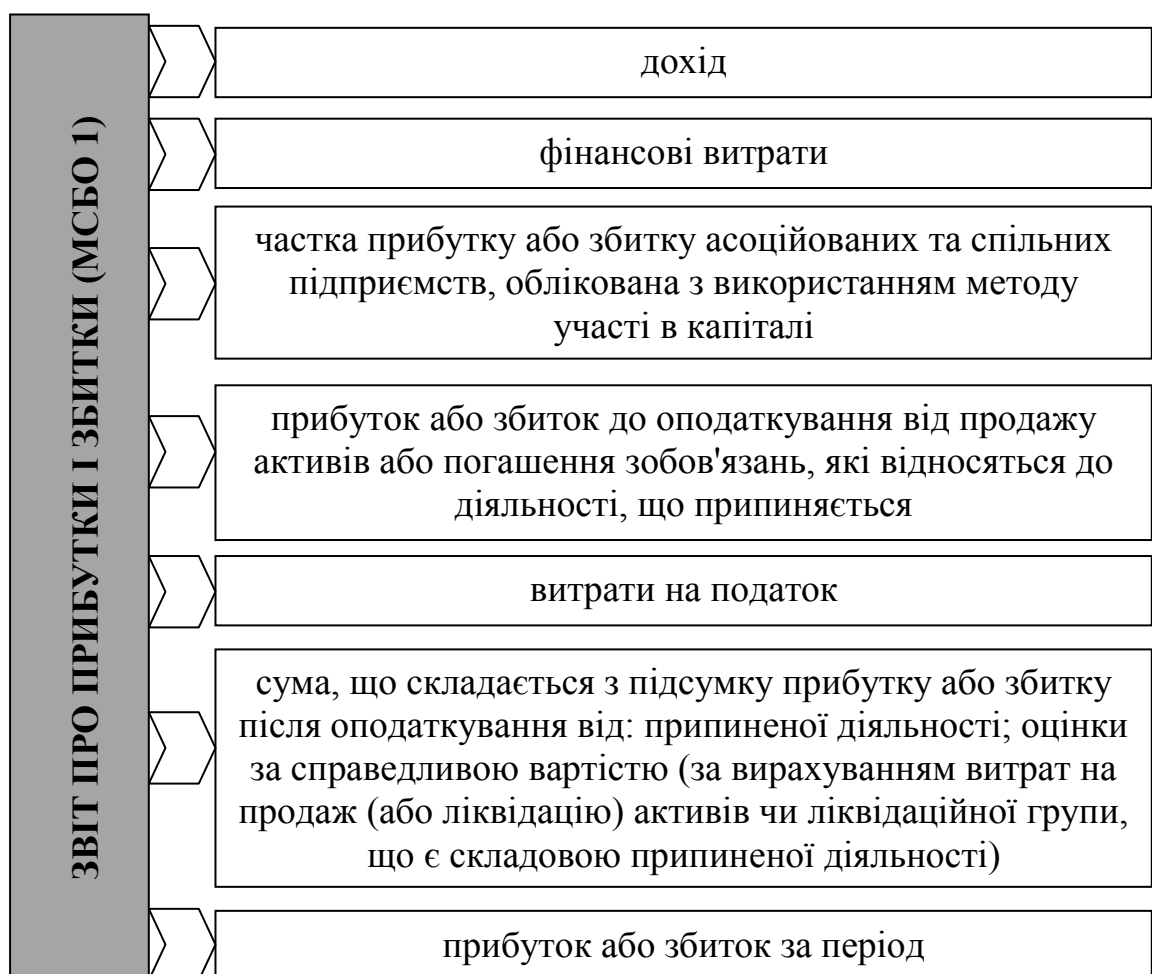

Рисунок 2.1. Перелік обов'язкових статей у Звіті про прибутки і збитки відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів».

За вимогами достовірності (однієї з якісних характеристик фінансових звітів) усі статті доходів і витрат, визнані за період, мають бути включені у Звіт про прибутки та збитки. Проте за деяких обставин (наприклад, виправлення помилок та вплив змін облікових політик (МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки») певні статті можна не враховувати при визначенні прибутку або збитку за поточний період.

Для складання Звіту про прибутки та збитки можна використовувати один з двох методів: метод характеру витрат чи метод функцій витрат або собівартості реалізованої продукції. При першому методі у звіті про прибутки та збитки витрати об'єднують згідно з їхнім характером, наприклад, заробітна плата, витрати на соціальне страхування, придбання матеріалів, амортизація, інші витрати. При другому методі витрати відображають відповідно до їх функцій, наприклад, собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати [4, с. 102].

Згідно з GAAP (США), Звіт про прибутку і збитки поділяється на чотири частини, у яких відображається інформація про принципово різні категорії доходів і витрат (рис. 2.2).

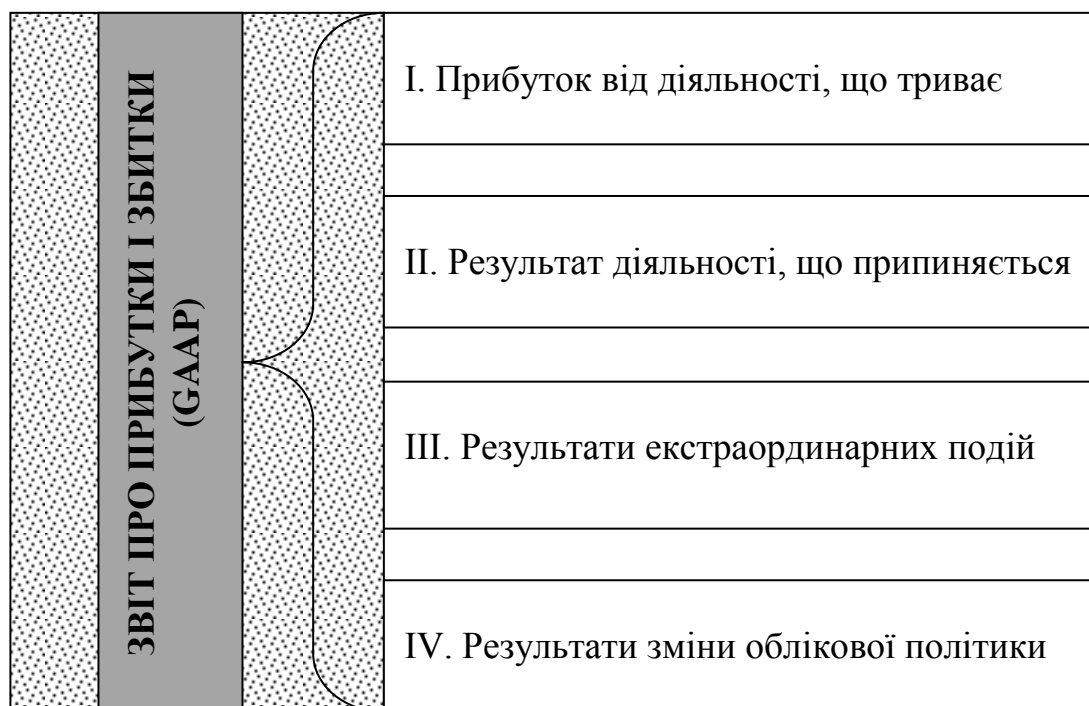

Рисунок 2.2. Структура Звіту про прибутки і збитки в США

Відповідно до американських стандартів, можливе подання Звіту про нерозподілений прибуток. Цей звіт може подаватися окремо або додаватися до Звіту про прибутки та збитки – у цьому випадку об'єднаний звіт буде називатися «Звіт про прибутки та збитки й нерозподілений прибуток». Звіт про нерозподілений прибуток забезпечує користувачів розгорнутою інформацією про формування величини нагромадженого нерозподіленого чистого прибутку, що відображається в Балансі [16, с. 126].

Англійські компанії на практиці найчастіше використовують формат, заснований на класифікації витрат за функціями і на зіставленні відповідних доходів і витрат. Зазвичай англійські компанії наприкінці Звіту про прибутки та збитки виводять також показник чистого нерозподіленого прибутку, що розраховується як чистий прибуток фінансового року мінус дивіденди. У цілому таке подання інформації аналогічне американській практиці й вимогам міжнародних стандартів, однак більш детально представляється секція екстраординарних подій, де відображаються запропоновані дивіденди [38, с. 53].

Структура Звіту про прибутки та збитки Російської федерації загалом схожі зі структурою вітчизняного Звіту про фінансові результати, але в російському Звіті про фінансові результати наводяться статті «Відкладені податкові активи», «Відкладені податкові зобов'язання», «Постійні податкові зобов'язання». Крім того, у РФ надається розшифровка окремих прибутків та збитків, а саме:

- штрафи; пені, визнані або за якими отримані рішення суду про їх стягнення;
- прибуток (збиток) минулих років;
- відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань;
- курсові різниці за операціями в іноземній валюті;
- відрахування в оціночні резерви;

- списання дебіторських та кредиторських зобов'язань, за якими минув строк позовної давності [11, с. 50].

Відмінностями від заповнення Звіту про фінансові результати зі Звітом про прибутки і збитки в Білорусії є те, що:

- відокремлюються фінансові результати від звичайної та надзвичайної діяльності, і відповідно, не розподіляється податок на прибуток від звичайної та надзвичайної діяльності;

- прибуток (збиток) звітного періоду визначається додаванням доходів та вирахуванням відповідних витрат за статтями звіту, при цьому податок на прибуток не враховується;

- у статті «Податок на прибуток та інші обов'язкові платежі» вказується відображена в бухгалтерському обліку сума податку на прибуток (дохід), податку на нерухомість, інших податків і зборів, які розраховуються за рахунок прибутку. Суми таких податків враховуються на рахунок «Використання прибутку». В Україні ж суми податків відносяться на витрати;

- є стаття «Використання прибутку», у якій вказується сума прибутку, використана протягом звітного року на виплату економічних санкцій, благодійні цілі, створення фондів, передбачених законодавством й установчими документами, облікової політики та інші цілі;

- є стаття «Нерозподілений прибуток (збиток) звітного періоду», яка розраховується як різниця між прибутком (збитком) звітного періоду та податками на доходи і прибуток, іншими обов'язковими платежами за рахунок прибутку, а також величиною прибутку, використаного протягом періоду на інші цілі [11, с. 50].

В Україні методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансовий результат та розкриття її у звітності встановлені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [48], вимоги якого відповідають МСФЗ.

В Україні більшість підприємств заповнює Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), в якому витрати згруповані за функціями. Цей Звіт складається з 4 розділів: I. Фінансові результати; II. Сукупний дохід. III. Елементи операційних витрат; IV. Розрахунок показників прибутковості акцій (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Розділи форми № 2

«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»

СТРУКТУРА ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Розділ I «Фінансові результати»	Розділ II «Сукупний дохід»	Розділ III «Елементи операційних витрат»	Розділ IV «Розрахунок показників прибутковості акцій»
визначають фінансові результати за видами діяльності (операційної, звичайної, надзвичайної) та в цілому по підприємству (чистий прибуток/збиток) шляхом порівняння доходів і витрат. Для цього використовують відповідні обороти рахунків класу 7 «Доходи та результати діяльності» та класу 9 «Витрати діяльності»	містить інформацію стосовно дооцінки необоротних активів, накопичених курсових різниць, фінансових інструментів, частки іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств, іншого доходу, податку на прибуток, пов'язаного з іншим сукупним доходом – тому за змістом цей розділ є усіченою формою окремого звіту про сукупні доходи;	наводяться операційні витрати підприємства в розрізі окремих елементів, тобто витрати на виробництво, збут, управління та інші операційні витрати. Для цього використовують відповідні обороти рахунків класу 8 «Витрати за елементами», або шляхом вибірки оборотів з класу 9 «Витрати діяльності»	Заповнюють тільки акціонерні товариства, прості акції або потенційно прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах. Для цього використовують спеціальні формули, які визначені в пп.39-45 П(С)БО 3

Відповідно до принципу висвітлення у фінансовій звітності повинна наводитись інформація про доходи, витрати та фінансові результати, яка здатна впливати на прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Визначення фінансового результату згідно з НП(С)БО 1 полягає у достовірному розрахунку чистого прибутку (збитку) звітного періоду. З цією метою в бухгалтерському обліку передбачається послідовне зіставлення доходів і витрат. Але під час дослідження формулювання термінів про доходи, які застосовуються, спостерігаються окремі невідповідності.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» доходи – це «...збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)» [48].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» під час визначення фінансових результатів доходи необхідно порівнювати з витратами, що здійснюються для їх одержання [68]. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку і звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження чи сплати грошових коштів.

Особливістю обліку витрат і доходів в процесі утворення фінансового результату є їх класифікація за видами діяльності. Доходи і витрати в бухгалтерському обліку згідно з П(С)БО 15 «Дохід»[59] та П(С)БО 16 «Витрати» [60] відповідно мають певні класифікаційні групи (рис. 2.3).

У П(С)БО 15 «Дохід» визначено, що склад доходів, які відносяться до відповідної групи, встановлено у формі № 2, розділ I «Фінансові результати». Як видно, види доходів та витрат співпадають для визначення фінансового результату за його видами у даній формі звітності. Разом з тим, П(С)БО 15 не виділяє дохід від участі в капіталі. Тому вважаємо за доцільне виправити цю невідповідність шляхом внесення змін до П(С)БО «Дохід».

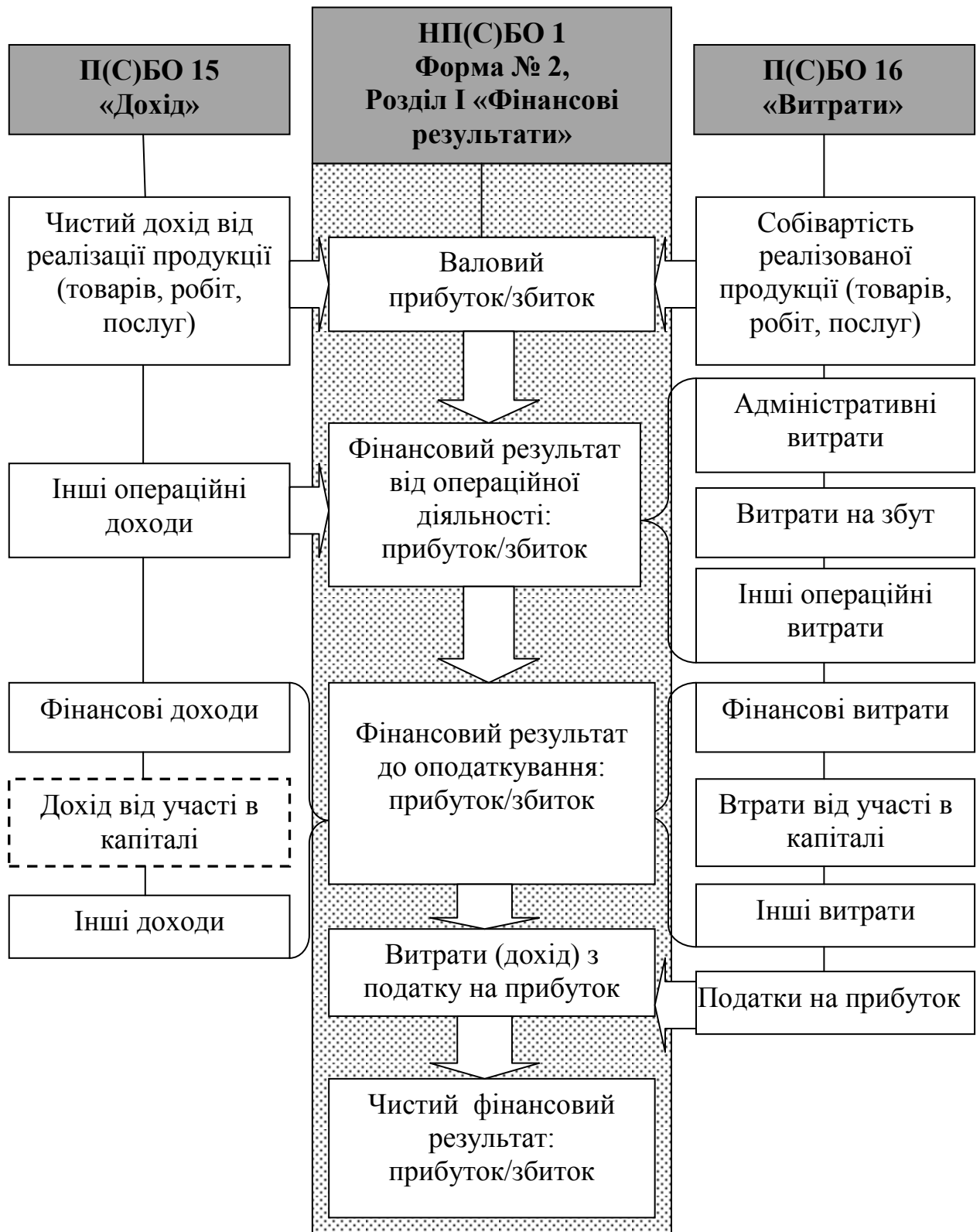

Рисунок 2.3. Класифікація доходів і витрат за видами діяльності в процесі визначення фінансового результату.

З рис. 2.3 видно, що у НП(С)БО 1 та представленій формі № 2 не розкрито зміст та визначення такої групи доходів, як фінансові доходи (п. 7 П(С)БО 15). Проте існує визначення таких доходів, як дохід від участі в капіталі та інші фінансові доходи. У статті «Дохід від участі в капіталі» відображається дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі. Якщо за методом участі в капіталі отримано збитки, то заповнюється стаття «Втрати від участі в капіталі». У статті «Інші фінансові доходи» відображаються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі). Таким чином, дохід від участі в капіталі відносяться до фінансових витрат, чим і пов'язана відповідна назва статті з додатковим словом «інші» фінансові доходи. У П(С)БО 15 щодо доходів від участі в капіталі не визначено їх приналежність до певного виду діяльності. Відтак, виникає необхідність конкретизувати ці доходи за видом діяльності.

У статті «Інші доходи» – доходи, що не потрапили до інших операційних та фінансових: дохід від продажу корпоративних прав, цінних паперів; доходи від реалізації фінансових інвестицій; доходи від переоцінки основних засобів, вони можуть виникнути, коли на дату проведення останньої дооцінки об'єкта сума попередніх уцінок перевищує суму його попередніх дооцінок. Тоді сума останньої дооцінки, але не більша, ніж зазначене перевищення, зараховується до доходів звітного періоду. До інших доходів відносять також доходи від списання безнадійної кредиторської заборгованості, що виникла під час фінансової або інвестиційної діяльності; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства, а також надзвичайні доходи, які раніше виокремлювались в окремий розділ. Відповідно у статті «Інші витрати» відображається витрати, які не пов'язані з операційною або фінансовою діяльністю, а саме втрати від

неопераційних різниць, втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів, інші витрати звичайної діяльності (крім фінансової та операційної), а також витрати від надзвичайних подій, які раніше виокремлювались в окремий розділ.

Варто відзначити, що інформація за статтями «Інші доходи» та «Інші витрати» за своїм економічним змістом наближена до інвестиційної діяльності (за виключенням деяких статей). Тому, на наш погляд, логічно буде перейменувати ці статті відповідно на «Інвестиційні доходи», «Інші доходи» та «Інвестиційні витрати», «Інші витрати». Такий порядок відображення інформації у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) дозволить відокремити у звичайній діяльності підприємства інвестиційну діяльність та іншу діяльність підприємства.

Так, Н. В. Прохар з метою вдосконалення Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) навіть розробила власну форму цього звіту [69, с. 189-193], яка, на наш погляд, заслуговує на увагу і при деякому доопрацюванні може бути використана у практичній діяльності підприємств.

Т. С. Греськів вважає, що чинна форма № 2 потребує вдосконалення, яке стосується методики обліку та відображення чистого прибутку, інформації щодо порядку формування витрат з податку на прибуток за звітний період, про нерозподілений прибуток та використання прибутку, про елементи операційних витрат у розрізі класифікації витрат за функціями [13, с. 125].

Т. Кучеренко зазначає, що Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) складається за даними скоригованого попереднього балансу і його показники беруть участь у формуванні даних форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форми № 4 «Звіт про власний капітал». Кінцевим результатом складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) є визначення чистого прибутку чи збитку за звітний період [32].

Більшість наведених пропозицій доцільно запровадити у вітчизняну методику розкриття інформації про витрати, доходи та фінансовий результат у формі № 2.

Наведені пропозиції щодо вдосконалення Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), а також новітні підходи до обґрунтування П(С)БО в інформаційному забезпеченні управління підприємством:

по-перше, дадуть можливість об'єднати дві облікові підсистеми – фінансову і внутрішньогосподарську в бухгалтерському інформаційному моделюванні управлінських рішень з метою поліпшення фінансових результатів діяльності;

по-друге, можуть бути використані в структурі фінансово-господарського контролю будь-яких суб'єктів господарювання незалежно від форм власності.

Отже, врахувавши пропозиції щодо усунення зазначених недоліків, форму Звіту про фінансові результати необхідно вдосконалити, що призведе до підвищення її інформативності та корисності. Таким чином, інформація, яка відображається в цьому звіті буде більш зрозумілою як для практичних працівників, так і для інвесторів та кредиторів, а також більш повно врахує рекомендації Міжнародних стандартів фінансової звітності щодо оцінки доходів та фінансових результатів.

2.3. Методика складання та подання інших форм фінансової звітності

До інших форм фінансової належать Звіт про рух грошових коштів (форма № 3), Звіт про власний капітал (форма № 4), Примітки до річної фінансової звітності (форма № 5).

Для будь-якого фінансового аналітика є важливим зрозуміти структуру грошових потоків підприємства за певний звітний період, визначити причини дефіциту чи надлишку грошових коштів, з'ясувати найбільш суттєві статті їх надходження і витрачання. Формою фінансової звітності, яка призначена для такого виду аналізу, є звіт про рух грошових коштів.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам повної правдивої та неупередженої інформації про зміни, які відбулися у складі коштів підприємства та їх еквівалентів за джерелами формування за звітний рік. Звіт про рух грошових коштів (форма № 3) складається за результатами роботи підприємства за рік. У ньому розраховують грошові потоки підприємства за окремими видами діяльності.

Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Звіт про рух грошових коштів» допускає складання однойменного звіту як прямим, так і непрямим методом. Різниця між ними полягає в тому, що при непрямому методі використовуються показники форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан) та форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» через визначення в них різниць для заповнення окремих рядків. І лише незначна кількість рядків потребує вибірок з обліку. В той же час прямий метод передбачає безпосереднє використання даних з регістрів обліку щодо дебетових і кредитових оборотів на рахунках грошових коштів 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» за звітний період. Отже, прямий метод є більш придатним для аналізу грошових потоків, але водночас і більш трудомістким в умовах некомп'ютеризованого обліку.

Зміст, форма й загальні вимоги до розкриття окремих статей звіту про рух грошових коштів визначаються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [48].

Після прийняття нового П(С)БО 31 та внесення змін до П(С)БО 7, 15, 16, 17, 19, 27 потреба вибірок з даних синтетичного, аналітичного обліку, при заповненні форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» зростала і застосування непрямого методу ставало не доцільно відносно застосування прямого методу при безпосередньому заповненні рядків Звіту про рух грошових коштів.

Зміни полягають у застосуванні прямого методу складання цього звіту замість раніше діючого непрямого. У зв'язку з цим внесено також зміни в статтях цього звіту. Суть застосування прямого методу складання звіту ґрунтується на використанні даних з реєстрів бухгалтерського обліку дебетових або кредитових оборотів обліку грошових коштів на рахунках 30 «Готівка» і 31 «Рахунки в банках» за звітний період у кореспонденції з рахунками обліку операцій активів або зобов'язань крім внутрішніх змін у складі коштів (з каси у банк, з поточного рахунку в банку – в касу, на акредитивний, депозитний рахунки і навпаки). Отже, всі три розділи звіту за формою № 3 «Звіт про рух грошових коштів» формуються за прямим методом [80, с. 23].

Інформацію про господарську діяльність підприємства можна отримати з інших звітів, але звіт про рух грошових коштів узагальнює всю інформацію про діяльність, яка впливає на грошові кошти та потоки. Керівництво підприємства може використовувати цей звіт під час розрахунку показників ліквідності підприємства, визначення достатності грошових коштів для погашення кредиторської заборгованості, вирішення питання щодо збільшення або зменшення розміру виплачуваних дивідендів, оцінки впливу на загальний стан підприємства прийнятих рішень про додаткове інвестування в інші підприємства, прогнозування інвестиційної та фінансової

політики підприємства.

Методика формування звіту про рух грошових коштів деталізує інформацію за напрямками, а саме:

- розкривається вплив операційної та інвестиційної діяльності, діяльності з фінансування підприємства на надходження і вибуття грошових коштів;
- подано суми чистих надходжень (збільшення) і чистих витрат (зменшення) коштів за обліковий період у розрізі кожного виду діяльності;
- узагальнюються операції, пов'язані з коштами підприємства.

В Україні звіт про рух грошових коштів є порівняно новою формою звітності, його запроваджено з 2000 р. з переходом до ведення обліку згідно з національними стандартами. Звіт складається з трьох частин, які відображують рух коштів відповідно від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності (рис. 2.4). До 2010 року розділи II і III заповнювали прямим методом, а розділ I «Рух коштів у результаті операційної діяльності» – непрямим методом. Сутність його полягала в тому, що отриманий за принципом нарахування прибуток підприємства, відображений у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», поступово коригували на ті доходи та витрати, які не передбачали реального руху грошових коштів.

Операційною діяльністю (розділ I) вважають операції з надходження і видатку грошових коштів у результаті основної та інших видів діяльності, що не є інвестиційною та фінансовою діяльністю. Основною діяльністю вважають операції з виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг), що є предметом створення підприємства. Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначають за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку.

Рисунок 2.4. Класифікація грошових коштів за видами діяльності.

Інвестиційною діяльністю (розділ II) вважають операції з витрачання та одержання грошей на придбання і від продажу необоротних активів (основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, цілісних майнових комплексів), а також тих фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів (акцій, облігацій, часток у статутному фонді).

Фінансовою діяльністю (розділ III) вважають операції з надходження і вибуття грошових коштів, пов'язані із збільшенням і зменшенням статутного капіталу, пайового капіталу, додаткового вкладеного капіталу, погашенням неоплаченого капіталу, викупом і продажем власних акцій, продажем облігацій власної емісії, сплатою відсотків за такими облігаціями, погашенням таких облігацій, отриманням і погашенням кредитів банків, сплатою відсотків за користування кредитами банків.

Необхідно звернути увагу на те, що зміст інвестиційної діяльності, визначений згідно з формою № 3 відрізняється від її тлумачення у формі № 2. Відтак, у Звіті про рух грошових коштів реалізація фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів, а відповідно до чинних П(С)БО реалізація фінансових інвестицій відноситься до інвестиційної діяльності, а продаж необоротних активів та майнових комплексів – до операційної. На наш погляд, варто змінити порядок обліку таким чином, щоб всі інвестиційні об'єкти при їх реалізації відображались в межах інвестиційної діяльності, а не операційної.

Застосування прямого методу складання звіту здійснюється через використання даних з реєстрів бухгалтерського обліку щодо дебетових або кредитових оборотів грошових коштів (рахунки 30 «Готівка» і 31 «Рахунки в банках» за звітний період у кореспонденції з рахунками бухгалтерського обліку операцій, активів або зобов'язань (рахунки 14, 15, 18, 34-37, 39, 41, 45, 46, 47, 48, 50-53, 55, 60-69, 70, 71, 73, 74, 76), тобто інформація цих рахунків дає змогу заповнити рядки надходження та витрачання грошових коштів цього звіту [11, с. 12].

На думку В.М. Теслюк та А.В. Дегтяренко, прямий метод складання звіту про рух грошових коштів є більш наочним, дає змогу чітко виділити відповідні напрями надходження й витрачання грошей, простежити рух грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві. Крім того, змінена форма є доступнішою для сприйняття та заповнення. Висловлювалося

застереження, що прямий метод потребуватиме збору даних щодо руху грошових коштів протягом усього року, внаслідок чого буде досить трудомістким. Проте згідно із затвердженою новою формою звіту застосування прямого методу складання звіту про рух грошових коштів ґрунтується на безпосередньому використанні даних з реєстрів бухгалтерського обліку, а саме журналів, відомостей та Головної книги, є досить зручним і наочним [76, с. 24].

Отже, для формування першої частини звіту про рух грошових коштів можна використовувати інформацію з облікових реєстрів – Головної книги, журналів та відомостей до них. Водночас за окремими рахунками необхідна більша деталізація – за видами цільового фінансування, з виділенням сум ПДВ, повернутих з бюджету, із дебетових оборотів за субрахунком розрахунків з бюджетом з ПДВ, з виділенням по дебету субрахунку 372 повернутих підзвітних сум працівникам тощо: для цього необхідно скористатись даними з інших журналів та відомостей, в окремих випадках – даними аналітичного обліку.

Контрольними рядками цього звіту є рядки 3405 і 3415 – залишок коштів відповідно на початок і кінець року.

Отже, чинна форма звіту дає змогу більшою мірою оцінити та проаналізувати рух грошових потоків на підприємстві, зробити аналіз чистого руху грошових потоків і визначити його структуру. За даними звіту про рух грошових коштів, складеного прямим методом, також можна зробити певні висновки щодо спрямування грошових потоків на підприємстві.

Неодмінною передумовою для нормального функціонування будь-якого суб'єкта ринку підприємства, для управління його діяльністю потрібно мати правдиву та об'єктивну інформацію про його фінансовий стан, його майно, ресурси (активи), результати роботи (витрати, доходи, прибутки чи збитки), а також про капітал, вкладений у це підприємство, його структуру.

Склад власного капіталу наведено у першому розділі пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) (форма №1), який включає статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, неоплачений капітал, вилучений капітал.

Власний капітал є основним показником фінансової стабільності підприємства, що забезпечується за рахунок власних внутрішніх джерел. Будь-яка зміна власного капіталу протягом звітного року повинна бути проаналізована власниками підприємства та іншими зацікавленими особами, в тому числі потенційними інвесторами, кредиторами, державними органами, з метою прийняття відповідних рішень. При цьому важливою є інформація не лише про зміни, що відбулися, але і їх джерела. Дані балансу не розкривають причин зміни розміру окремих видів власного капіталу. Для цього передбачена окрема форма річної фінансової звітності підприємства – Звіт про власний капітал (форма № 4).

Обґрунтування необхідності забезпечення доступною інформацією про власний капітал користувачів підприємства виступає відправним моментом розробки методик його документування та складання звітності. Кожен обліковий процес здійснюється на підставі первинної документації та завершується складанням звітності, показники якої розкривають власний капітал підприємства та його складові (табл. 2.3).

Джерелами інформації для заповнення форми «Звіту про власний капітал» є:

- засновницькі документи підприємства, посвідчення про реєстрацію випуску цінних паперів, інші розпорядження повноважних органів підприємства щодо операцій, які призводять до змін у власному капіталі;
- записи за рахунками класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»;

- заповнений Баланс (Звіт про фінансовий стан) за звітний рік (форма № 1);
- заповнений Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за звітний рік (форма № 2);
- Примітки до річної фінансової звітності (форма № 5);
- дані про суму коригувань капіталу внаслідок змін облікової політики, виправлення помилок тощо.

Таблиця 2.3

Склад та зміст елементів власного капіталу підприємства

Елементи власного капіталу	Зміст та оцінка
Статутний капітал	Зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Підприємства, для яких не передбачена фіксована сума статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до статутного капіталу підприємства
Пайовий капітал	Сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами
Додатковий вкладений капітал	Акціонерні товариства показують суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість. Інші підприємства відображають у цій статті суму капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал
Інший додатковий капітал	Сума дооцінки необоротних активів, вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу
Резервний капітал	Наводиться сума резервів, створених, відповідно до чинного законодавства або установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Сума нерозподіленого прибутку або сума непокритого збитку (визначається наростаючим підсумком за весь період існування підприємства і дорівнює оцінці результату його діяльності за вирахуванням: суми оцінки всіх активів, що розподілялись між власниками як дохід від корпоративних прав; сум, на які накладена заборона щодо розподілу між власниками). Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу
Неоплачений капітал	Відображається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума наводиться в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу
Вилучений капітал	Господарські товариства відображають фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу

Алгоритм складання Звіту про власний капітал з врахуванням джерел інформації наведено на рис. 2.5.

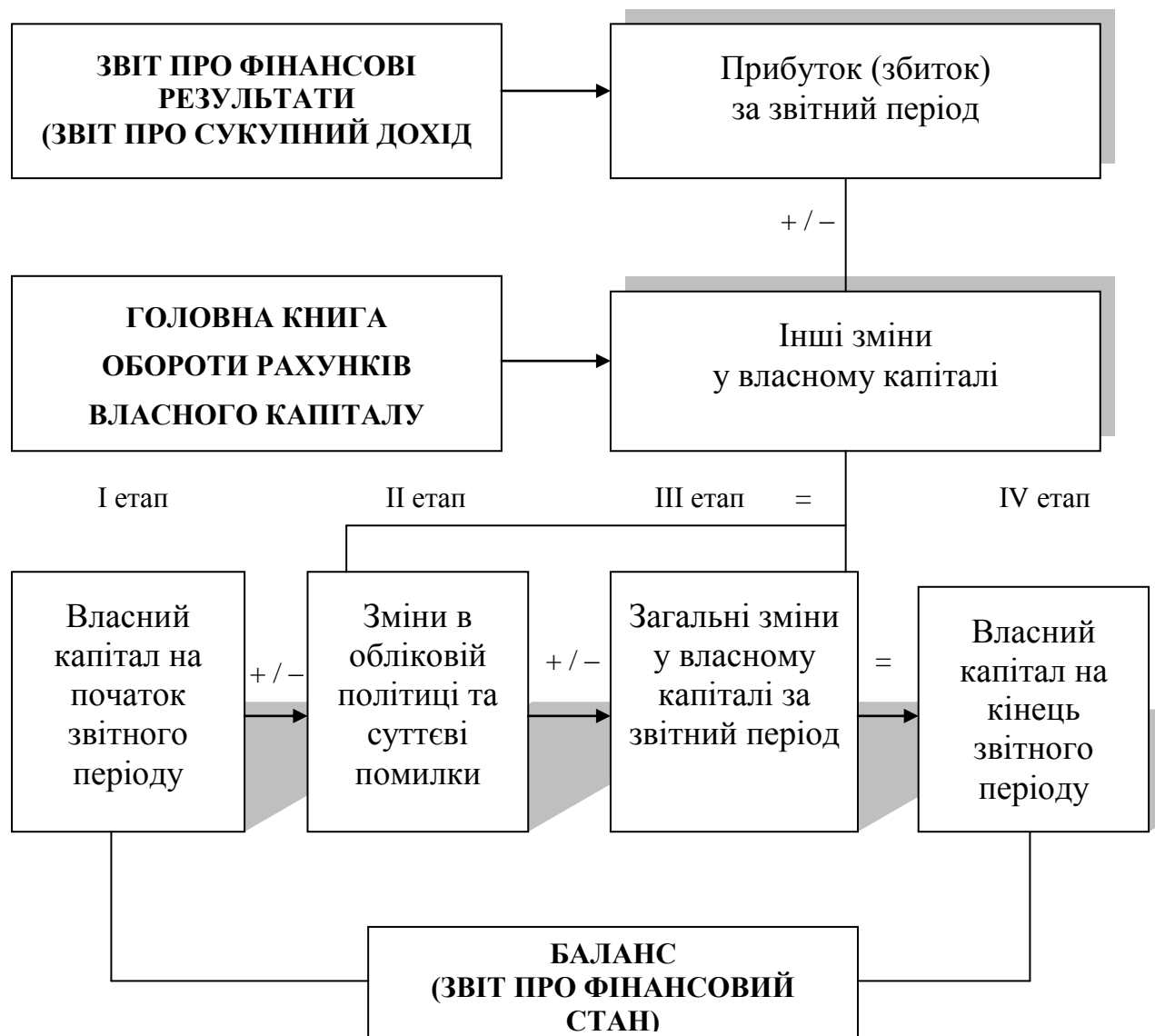

Рисунок 2.5. Алгоритм складання Звіту про власний капітал.

Структура і склад Звіту про власний капітал (форма №4) передбачають розкриття причин, які протягом звітного року вплинули на структуру та величину власного капіталу підприємства. Графічно Звіт про власний капітал є оборотною відомістю з елементами шахової відомості в розрізі окремих видів власного капіталу підприємства та причин їх зміни. Операції, що призводять до зміни розміру власного капіталу, групуються за однорідними статтями і розміщуються по горизонталі Звіту, а види власного капіталу – по

вертикалі за окремими графами. На перетині відповідних вертикальних граф і горизонтальних рядків записуються необхідні дані, що призвели до зміни окремих видів власного капіталу. Форма Звіту про власний капітал і методика його заповнення визначаються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [48]. Проте в чинних П(С)БО не надається детальної розшифровки окремих або можливих статей змін власного капіталу, а розкривається лише загальна інформація, яка відображається за окремою статтею або групою статей певного розділу.

Техніка складання Звіту про власний капітал полягає у поступовому заповненні граф форми, які відображають види власного капіталу. Особливість заповнення полягає у тому, що зміна одного виду капіталу одночасно призводить до зміни іншого виду капіталу. При цьому показники, які призводять до зменшення залишку відповідного елемента власного капіталу в Звіті про власний капітал відображаються у дужках. Не виключаються і зміни, які в цьому Звіті зачіпають тільки один вид капіталу, наприклад, таке витрачання прибутку як нарахування дивідендів слід показати тільки зменшенням нерозподіленого прибутку. Таким чином, на підставі таких даних у Звіті про власний капітал визначається величина змін в капіталі за звітний період. Алгебраїчна сума, що відображає початковий залишок (сальдо) з урахуванням змін по кожному виду власного капіталу повинна дорівнювати залишкам на кінець періоду (сальдо), що відображено в Балансі (Звіті про фінансовий стан).

Оскільки Звіт про власний капітал має взаємозв'язок з даними інших форм річної звітності, зокрема, з Балансом та Звітом про фінансові результати, для його складання необхідно мати підготовлені регістри бухгалтерського обліку, заповнений Баланс (Звіт про фінансовий стан) і Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) підприємства. У разі, якщо підприємство має дочірні, асоційовані підприємства, то згідно П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» при обліку інвестицій у дочірні та асоційовані

підприємства за методом участі в капіталі всі зміни у власному капіталі дочірніх та асоційованих підприємств враховуються при визначенні елементів капіталу материнського підприємства, а тому для складання Звіту про власний капітал необхідною є також достовірна фінансова звітність таких підприємств [39].

Звіт про власний капітал вирізняється значною деталізацією і враховує усі коригування, пов'язані із зміною облікової політики підприємства, виправленням помилок, будь-які інші зміни в обліку, що впливають на оцінку елементів (джерел) власного капіталу.

Оскільки дані обліку власного капіталу є основою інформаційного забезпечення власників, акціонерів, менеджерів різних рівнів управління, тому необхідною є інтерпретованість таких даних для ефективного планування, контролю, аналізу, прогнозування і, як наслідок – прийняття ефективних управлінських рішень.

Аналіз наявної фінансової звітності підприємства свідчить, що дані форми № 1 та форми № 4 «Звіт про власний капітал» у недостатній мірі забезпечують отримання інформації про власний капітал та його складові. Проблема полягає в тому, що встановлені форми фінансової звітності не забезпечують керівництво необхідною інформацією, а форми внутрішньої звітності, які б могли надати таку інформацію, не розроблені. На думку А. П. Бобяк [3, с. 123], розв'язок цієї проблеми полягає у розробленні системи внутрішньої звітності про капітал. Така звітність буде містити більш ширші дані і дасть змогу, відповідно, розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Перелік внутрішньої звітності власного капіталу [3, с. 216]

Назва	Характеризує
1	2
Рух власного капіталу	Рух складових власного капіталу за додатковими сегментами, що не відображаються у формі 4 «Звіт про власний капітал» із врахуванням мінімального розміру статутного капіталу (законодавчо встановленого) та перевищення власного капіталу
Звітність переоцінки необоротних активів	Необоротні активи за результатами переоцінки, суми переоцінки
Звіт про резервний капітал	Надходження та витрати резервного капіталу та співвідношення резервного до статутного капіталу
Звіт про неоплачений капітал	Дані про оплачений та прострочений оголошений капітал
Компенсаційні виплати у зв'язку із виходом засновника	Розрахунок вартості компенсації у зв'язку з виходом засновника

На наш погляд, впровадження цих пропозицій щодо розробки і запровадження внутрішньої звітності задовольнила б інформаційні потреби. Крім того, ці внутрішні документи відрізняють нескладним змістом і зрозумілими поясненнями, що будуть зрозумілими широкому колу користувачів.

Крім того, пропонується в наказі про облікову політику зазначити оптимальне співвідношення між статутним і резервним капіталом та порядок розподілу майна у зв'язку із виходом учасників, що дозволить забезпечити мінімальний розмір статутного капіталу в умовах економічної кризи.

Тісний взаємозв'язок різних форм фінансової звітності підприємства зумовлює необхідність перевірки узгодженості її показників за певними статтями, що допомагає користувачам інформації сформулювати правильну думку щодо досліджуваного об'єкта. При цьому слід відзначити, що від того як якісно складена фінансова звітність залежить формування думки про рівень організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, контролю за активами, пасивами та результатами діяльності підприємства.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [68], Примітки до фінансової звітності входять до складу річної фінансової звітності для всіх підприємств, крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, визнаних такими відповідно до чинного законодавства. Це означає, що користувачі фінансової звітності, а саме: акціонери, власники та керівники підприємств, а також державні органи отримують розгорнуті (повні, зрозумілі і доступні) дані, що стосуються діяльності підприємства, тільки один раз на рік і не раніше ніж через місяць після закінчення року.

Більше того, державними органами та нормативними актами не затверджено форми такої звітності, однак П(С)БО визначено перелік даних, які необхідно відобразити у цьому звіті. Оскільки конкретної форми звіту й окремого П(С)БО, що регламентує порядок складання приміток, немає, то слід систематизовано і конкретно викласти перелік показників, що їх слід відобразити у примітках до фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 [48]. Крім того, національними П(С)БО передбачено розкриття інформації, яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою згідно з відповідними положеннями (стандартами). При цьому йдеться про спеціальні вимоги щодо висвітлення даних у примітках до фінансової звітності або про додаткові вимоги та додатковий перелік показників розкриття інформації, що містяться у кожному конкретному П(С)БО.

Отже, постає потреба у накопиченні даних, що розкривають показники фінансового становища, результатів діяльності та руху коштів протягом календарного року з наступним відображенням цих даних у примітках до фінансової звітності. На практиці це означає, що кожен показник форм фінансової звітності має бути певним чином уточнено та розкрито у примітках до фінансової звітності.

Примітки до фінансових звітів – це сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачене відповідними П(С)БО.

Згідно з НП(С)БО 1, за складом примітки до фінансових звітів поділяються на три компоненти (рис. 2.6) [48].

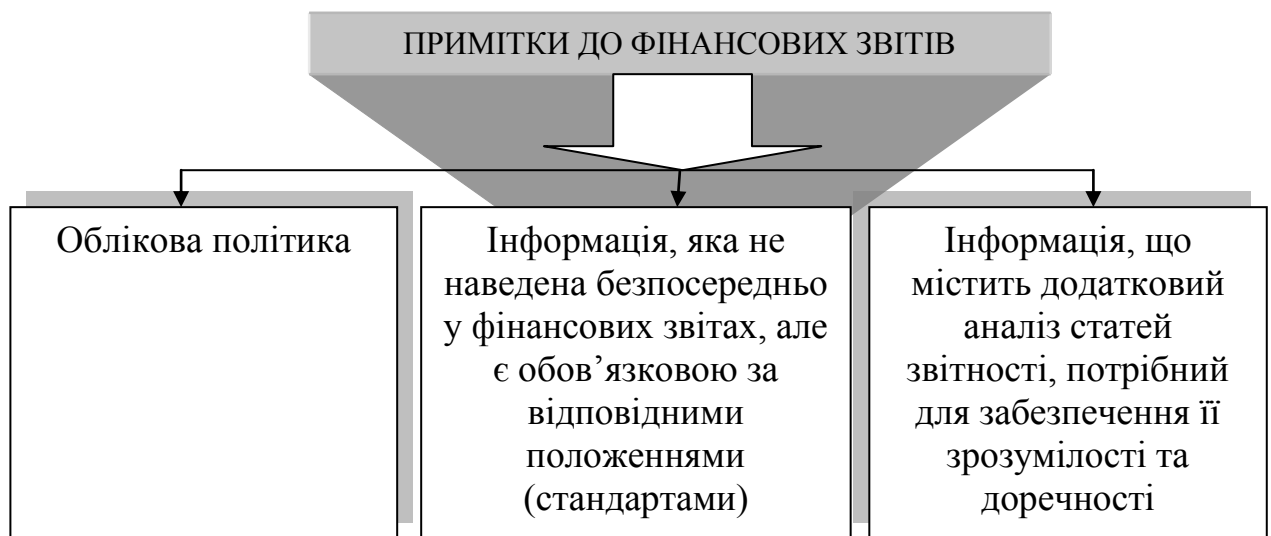

Рисунок 2.6. Класифікація Приміток до фінансових звітів за змістом.

Інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у примітках до фінансової звітності, включає:

- 1) назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства (країну, де зареєстроване підприємство, адресу його офісу);
- 2) короткий опис основної діяльності підприємства;
- 3) назву органу управління, у віданні якого перебуває підприємство, або назву його материнської (холдингової) компанії;
- 4) середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду [48].

Головне призначення приміток – встановити рівновагу між перевантаженням фінансових звітів надмірно докладними даними та неясністю інформації внаслідок її надмірного узагальнення. Тому для того, щоб забезпечити якість приміток до фінансових звітів, керівництву підприємства під час підготовки приміток до фінансових звітів необхідно врахувати певні рекомендації:

- якщо до фінансової звітності включаються показники діяльності філій, представництв, відділень та інших відособлених підрозділів підприємства, то це повинно бути розкрито у примітках;

- якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого П(С)БО 1, то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності;

- якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкривати причини цього та методи, що були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу;

- якщо необхідна інформація подається в основній частині звітів, немає потреби повторювати її в примітках до фінансових звітів. Інформація в примітках є основним засобом розкриття невизнаних елементів фінансових звітів;

- розкриття інформації може поєднувати коментарі та конкретні кількісно визначені дані, які відповідають характеру елементів фінансових звітів і їх відносному значенню для підприємства;

- визначення рівня докладності розкриття інформації про конкретні елементи фінансових звітів є питанням професійного судження керівництва підприємства з урахуванням їх відносної суттєвості [72, с. 575].

При обранні форми подання інформації у Примітках підприємство повинно забезпечити найкращі із доступних можливості для розуміння змісту фінансової звітності. Примітки не повинні містити зайвих повторів та складати враження суперечливого представлення інформації.

Фінансова звітність супроводжується листом підприємства, організації з інформацією про склад фінансової звітності, яка подається (надсилається) адресатам.

У Примітках до річної звітності, які має подавати підприємство можна виділити такі розділи:

1. Відповідність фінансових звітів вимогам П(С)БО.
2. Облікова політика підприємства за всіма суттєвими статтями звітів.
3. Зміни облікової політики чи облікових оцінок та розкриття відповідної інформації.
4. Форма № 5.
5. Додаткова інформація до форм №1, №2, №3, №4, №5 по всім суттєвим статтям звітності, що містить додатковий аналіз статей звітності та яка не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але її розкриття вимагається відповідними П(С)БО [72, с. 575].

Ряд П(С)БО встановлює вимоги до розкриття, які не стосуються безпосередньо певної статті фінансових звітів, а звітності в цілому, як показано у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Вимоги до приміток щодо фінансової звітності в цілому

Інформація, яка потребує розкриття	П(С)БО, який встановлює вимоги до приміток
Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів	6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
Перегляд облікових оцінок	6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
Зміна облікової політики	6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
Події після дати балансу	6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
Об'єднання підприємств та його наслідки	19 «Об'єднання підприємств» (проект)
Консолідація фінансової звітності	2 «Консолідовані фінансові звіти» (проект)
Вплив змін валютних курсів	21 «Вплив змін валютних курсів» (проект)

У Додатку до Приміток до річної фінансової звітності (ф. № 6) наводиться інформація про звітні сегменти. Звітними сегментами є господарські або географічні сегменти, які визначаються підприємством за встановленими критеріями у порядку, що передбачений П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами».

Форма № 6 побудована у такий спосіб, щоб відобразити показники за пріоритетними та допоміжними звітними сегментами. Пріоритетність звітних сегментів підприємство також визначає самостійно за такими правилами. Якщо ризики і фінансові результати залежать в основному від відмінностей вироблюваної та реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), якщо організаційно-управлінська структура підприємства побудована за виробництвом видів продукції і видами діяльності, то пріоритетними звітними має бути визнано господарські сегменти, а допоміжними - географічний виробничий і географічний збутовий. Продукція, на яку встановлені державні регульовані ціни, та продукція, яка займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, обов'язково визнаються пріоритетним господарським сегментом.

Якщо ризики і фінансові результати залежать від відмінностей географічних регіонів діяльності, якщо організаційно-управлінська структура підприємства заснована на територіальних засадах, то для цілей складання фінансової звітності пріоритетним звітним має визнаватися географічний сегмент, а допоміжним – господарський.

Якщо пріоритетним звітним сегментом визначено господарський сегмент, про що має бути зазначено у вільному місці назви розділу I форми №6, то у розділі II за звітними географічними збутовими сегментами наводиться чистий дохід від реалізації продукції зовнішнім покупцям, а в розділі II за звітними географічними виробничими сегментами — показники про балансову вартість активів і капітальні інвестиції. Відповідна назва допоміжних звітних сегментів вписується у вільному місці розділів II і III.

Якщо пріоритетним звітним сегментом визначено будь-який географічний (виробничий чи збутовий) сегмент, то заповнюються розділ I за показниками пріоритетного звітного сегмента і розділ II за допоміжними господарськими звітними сегментами. У разі визначення пріоритетним географічний звітний сегмент розділ III має заповнюватися, якщо місце

розташування активів сегментів відрізняється від місця розташування покупців готової продукції (товарів, робіт, послуг).

До сегментарної звітності не включаються коригування, які звичайно здійснюються з метою складання консолідованої звітності. А доходи, витрати, активи і зобов'язання сегмента визначаються після виключення сальдо розрахунків, що проводяться в межах сегмента (внутрішньогосподарських розрахунків).

Консолідована звітність – це звітність групи підприємств. Тому, насамперед, бухгалтеру треба з'ясувати певну відмінність між юридичним та бухгалтерським розумінням об'єднання компаній. У юридичному сенсі групи компаній немає: материнська компанія і кожна з дочірніх компаній є окремими юридичними особами. Материнська компанія з юридичної точки зору не володіє активами дочірньої компанії — вона володіє акціями або частками дочірньої компанії. Вона також не володіє прибутком дочірньої компанії, а тільки отримує дивіденди з цього прибутку. Материнське підприємство здійснює управління дочірніми підприємствами через участь у їхніх керівних органах та контролює всі їхні рішення [22, с. 27].

Особливості та основні принципи об'єднання підприємств та складання консолідованої фінансової звітності розкриває НП(С)БО 2 [49]. Відповідно до вимог цього П(С)БО, при консолідації звітності підприємств, що входять у групу, у наступні періоди їх діяльності здійснюється виключення статей, які відображають взаємні внутрішньогрупові операції, з метою уникнення повторного рахунку і штучного завищення величини капіталу та фінансових результатів.

З 2018 року вітчизняні компанії повинні подавати новий звіт – Звіт про управління. Відповідно до ст. 1 Закону «про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

звіт про управління – документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та

розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності.

Фінансова інформація – це дані щодо перспективи та стратегії розвитку підприємства, його дій за звітний період: покупки акцій або ж використання фінансових інструментів, наприклад, облігацій, ф'ючерсів або опціонів. А також про ризики – цінові, кредитні та інші, з якими компанія зіткнулася і до яких у неї є схильність. Дані про фінанси зі звіту про управління доповнюють фінзвітність.

Нефінансова інформація стосується навколишнього середовища та персоналу, досліджень, розробок і благодійності. Банки, у яких більше 500 співробітників, повинні також розкривати інформацію про дотримання прав людини та боротьбу з корупцією.

Звіт про управління зобов'язані подавати середні та великі підприємства. При цьому середні мають право не вказувати не фінансову інформацію.

Форма звіту про управління поки законодавчо не визначена. Ані закон, ані П(С)БО не вказують на те, якою має бути форма звіту. Мінфін опублікував проект змін до П(С)БО, але там не зазначена регламентована форма, є тільки перелік інформації, яку потрібно надати.

Звіт про управління подається разом із фінансовою звітністю, але в залежності від того, чим займається компанія, органи ці можуть відрізнятися. Банки подають звіти в НБУ, акціонерні товариства – в Нацкомісію з цінних паперів та фондового ринку, страхові – в Нацкомфінпослуг. а будь-яка юридична особа, без винятків, подає фінансові звіти у податкову та органи статистики.

Отже, виходячи із змісту форм фінансової звітності, інформація, яку вони містять, необхідна подальше доопрацювання методики заповнення та відображення облікових показників в фінансовій звітності для обґрунтування рішень щодо оцінки якості управління суб'єкта господарювання на основі своєчасної, повної, достовірної та об'єктивної інформації.

Висновки до розділу 2

1. Активи підприємства в Балансі (Звіті про фінансовий стан) розкриваються у трьох розділах за принципом збільшення ліквідності. Варто відзначити, що даний принцип порушується з появою 3-ього розділу активу «Необоротні активи та групи вибуття». На наш погляд, навіть відокремлений облік та розмежування основних засобів, призначених для продажу в балансі не підвищують їх ліквідність настільки, щоб випереджати можливості готової продукції, чи дебіторської заборгованості чи грошових коштів та їх еквівалентів.

2. У П(С)БО 15 «Дохід» визначено, що склад доходів, які відносяться до відповідної групи, встановлено у формі № 2, розділ I «Фінансові результати». Як видно, види доходів та витрат співпадають для визначення фінансового результату за його видами у даній формі звітності. Разом з тим, П(С)БО 15 не виділяє дохід від участі в капіталі. Тому вважаємо за доцільне виправити цю невідповідність шляхом внесення змін до П(С)БО «Дохід».

3. Варто відзначити, що інформація за статтями «Інші доходи» та «Інші витрати» за своїм економічним змістом наближена до інвестиційної діяльності (за виключенням деяких статей). Тому, на наш погляд, логічно буде перейменувати ці статті відповідно на «Інвестиційні доходи», «Інші доходи» та «Інвестиційні витрати», «Інші витрати». Такий порядок відображення інформації у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) дозволить відокремити у звичайній діяльності підприємства інвестиційну діяльність та іншу діяльність підприємства.

4. Необхідно звернути увагу на зміст інвестиційної діяльності у фінансовій звітності. Відтак, у Звіті про рух грошових коштів реалізація фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів, а відповідно до встановленої форми № 2 реалізація фінансових інвестицій відноситься до інвестиційної діяльності, а продаж необоротних активів та

майнових комплексів – до операційної. На наш погляд, варто змінити порядок обліку таким чином, щоб всі інвестиційні об'єкти при їх реалізації відображались в межах інвестиційної діяльності, а не операційної.

5. З 2018 року вітчизняні компанії повинні подавати новий звіт – Звіт про управління. Форма звіту про управління поки законодавчо не визначена. Ані закон, ані П(С)БО не вказують на те, якою має бути форма звіту. Мінфін опублікував проект змін до П(С)БО, але там не зазначена регламентована форма, є тільки перелік інформації, яку потрібно надати.

6. Аналіз наявної фінансової звітності підприємства свідчить, що дані форми № 1 та форми № 4 «Звіт про власний капітал» у недостатній мірі забезпечують отримання інформації про власний капітал та його складові. Проблема полягає в тому, що встановлені форми фінансової звітності не забезпечують керівництво необхідною інформацією, а форми внутрішньої звітності, які б могли надати таку інформацію, не розроблені. На нашу думку, розв'язок цієї проблеми полягає у розробленні системи внутрішньої звітності про капітал. Така звітність буде містити більш ширші дані і дасть змогу, відповідно, розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Мета, завдання і джерела аналізу фінансової звітності

Для користувачів основна інформація про діяльність підприємства наведена у звітності підприємства, але без економічного аналізу та додаткових розрахунків звітність підприємства є лише інформаційною системою, яка показує координати знаходження підприємства на ринку. Виходячи з цього, основним завданням економічного аналізу є спрогнозувати координати діяльності підприємства на перспективу [27, с. 47].

Форми фінансової звітності, які використовуються в якості інформаційної бази, повинні відповідати вимогам користувачів та потребам методики економічного аналізу. Спеціалізовані форми фінансової звітності підприємства трансформують інформаційні потоки таким чином, щоб забезпечити простоту її використання та придатність для аналізу. Користувач, в першу чергу, зацікавлений у виборі таких показників, які забезпечать йому комплексний аналіз та системне прийняття рішення.

Основні функції фінансового аналізу:

- об'єктивна оцінка фінансового стану, фінансових результатів, ефективності й діловій активності об'єкта аналізу;
- підготовка й обґрунтування прийнятих управлінських рішень в області фінансів;
- виявлення й мобілізація резервів поліпшення фінансового стану й фінансових результатів, підвищення ефективності всієї господарської діяльності;
- виявлення факторів і причин досягнутого стану й отриманих результатів.

При аналізі фінансових звітів найважливішим є фінансовий стан фірми в минулий час і в звітний період. Даний аналіз дозволяє визначити вірогідність успіху чи банкрутства фірми, а саме:

- фінансову структуру – активи, які належать компанії і зобов'язання, котрі вона на себе взяла, в тому числі її гнучкість;
- тенденції та порівняльну ефективність – напрямок розвитку компанії в тому вигляді, в якому він проявляється, виходячи зі співставлення фінансових результатів за ряд періодів цієї компанії;
- оперативний цикл – стадії, через які проходить компанія для того, щоб її продукція та послуги з'явилися на ринку.

Мета аналізу фінансових звітів – дати оцінку результатів ефективності діяльності підприємства за звітний період і його поточного фінансового стану; своєчасно виявляти й усунути недоліки в фінансовій діяльності та знаходити резерви поліпшення фінансового стану підприємства та підвищення його платоспроможності; допомогти фінансовим аналітикам обґрунтувати свої фінансові плани, виявити слабкі місця у фінансових операціях фірми, вжити відповідних заходів, які допоможуть виправити становище, прийняти рішення про найефективніше вкладання коштів і ресурсів, скоригувати напрямки майбутньої діяльності фірми.

Для здійснення цієї мети потрібно вирішити такі завдання:

- на підставі вивчення взаємозв'язку між різними показниками виробничої, комерційної і фінансової діяльності дати оцінку виконання плану з надходжень фінансових ресурсів та їх використання з позиції поліпшення фінансового стану підприємства;
- прогнозування можливих фінансових результатів економічної рентабельності, виходячи з реальних умов господарської діяльності й наявності власних позичкових ресурсів, розробка моделей фінансового стану за різноманітних варіантів використання ресурсів;
- розробка конкретних заходів, які спрямовані на ефективніше

використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства;

- визначення причинно-наслідкових зв'язків між різними показниками виробничої, комерційної та фінансової діяльності і на основі цього оцінка виконання плану, щодо надходження фінансових ресурсів та їх використання з позиції зміцнення фінансового стану підприємства;
- визначення ліквідності і фінансової стабільності підприємства;
- дотримання фінансової, розрахункової і кредитної дисципліни;
- прогнозування можливих фінансових результатів, виходячи з реальних з реальних умов господарської діяльності й наявності власних і залучених коштів.

Для вирішення конкретних завдань застосовуються спеціальні системи і методи економічного аналізу, що дозволяють отримати кількісну оцінку результатів фінансової діяльності у розрізі окремих її аспектів.

Аналіз фінансових звітів допомагає також вивчити ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість, кредитоспроможність підприємства.

Головне в аналізі фінансових звітів – це зрозуміти та правильно інтерпретувати результати обробки даних.

Всі користувачі фінансової звітності зацікавлені в об'єктивній оцінці фінансового стану. У МСФЗ ці користувачі поділено на три категорії:

- 1) особи, які на підприємстві безпосередньо займаються бізнесом;
- 2) особи, які мають пряму фінансову зацікавленість, але не працюють на підприємстві (власники акцій);
- 3) особи, які мають непряму фінансову зацікавленість (фондові біржі, податкові служби).

За І.О.Бланком фінансовий аналіз поділяють на окремі види в залежності від наступних ознак:

1. За організаційними формами проведення виділяють зовнішній і внутрішній фінансовий аналіз підприємства:

а) внутрішній фінансовий аналіз проводиться фінансовими менеджерами чи власниками підприємства з використанням усієї сукупності наявних інформативних показників. Результати такого аналізу можуть представляти комерційну таємницю;

б) зовнішній фінансовий аналіз здійснюють податкові інспекції, аудиторські фірми, банки, страхові компанії з метою вивчення правильності відображення фінансових результатів діяльності підприємства, його фінансової стійкості і кредитоспроможності. Він проводиться на основі публічної фінансової звітності;

2. За обсягом дослідження виділяють повний і тематичний фінансовий аналіз підприємства:

а) повний фінансовий аналіз проводиться з метою вивчення всіх аспектів фінансової діяльності підприємства в комплексі;

б) тематичний фінансовий аналіз обмежується вивченням окремих аспектів фінансової діяльності підприємства. Його предметом може бути ефективність використання активів підприємства: оптимальність фінансування різних активів з окремих джерел; стан фінансової стійкості і платоспроможності підприємства; оптимальність інвестиційного портфеля; оптимальність фінансової структури капіталу і ряд інших аспектів фінансової діяльності підприємства;

3. За об'єктами аналізу виділяють:

а) аналіз фінансової діяльності підприємства в цілому. У процесі такого аналізу об'єктом вивчення є фінансова діяльність підприємства в цілому без виділення окремих його структурних одиниць і підрозділів;

б) аналіз фінансової діяльності окремих структурних одиниць і підрозділів (центрів економічної відповідальності). Такий аналіз базується в основному на результатах управлінського обліку підприємства;

в) аналіз окремих фінансових операцій. Предметом такого аналізу можуть бути окремі операції, пов'язані з короткостроковими чи

довгостроковими фінансовими вкладеннями; з фінансуванням окремих реальних проектів тощо;

4. За періодом проведення виділяють попередній, поточний і наступний фінансовий аналіз:

а) попередній фінансовий аналіз пов'язаний з вивченням умов фінансової діяльності в цілому чи здійснення окремих фінансових операцій підприємства (наприклад, оцінка власної платоспроможності при необхідності одержання великого банківського кредиту) ;

б) поточний (чи оперативний) фінансовий аналіз проводиться в процесі реалізації окремих фінансових планів чи здійснення окремих фінансових операцій з метою оперативного впливу на результати фінансової діяльності. Як правило, він обмежується коротким періодом часу;

в) наступний (чи ретроспективний) фінансовий аналіз здійснюється підприємством за звітний період (місяць, квартал, рік). Він дозволяє глибше й повніше проаналізувати фінансовий стан та результати фінансової діяльності підприємства в порівнянні з попереднім і поточним аналізом, тому що базується на завершених звітних матеріалах статистичного і бухгалтерського обліку [29, с. 167].

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства є баланс (звіт про фінансовий стан) (форма №1), звіт про фінансові результати(звіт про сукупний дохід) (форма №2), звіт про власний капітал (форма №3), звіт про рух грошових коштів (форма №4), дані бухгалтерського обліку (журнал 5 «Облік витрат», журнал 6 «Облік доходів і результатів діяльності»); статистична звітність (ф. 5-е «Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт і послуг), (1-б «Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість», ф.6 «Рентабельність окремих видів продукції»); планові дані. Зміст кожної зі статей форм №1,2,3,4,5 регулює НС(Б)О 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

3.2. Методика аналізу фінансової звітності підприємства

Система фінансово-економічного аналізу має цілий комплекс методів і прийомів, які здатні забезпечити підтримку та обґрунтування прийняття рішень. Перед користувачами завжди постає вибір методики та методології аналізу, показників та індексів, які вирішують завдання, що стоять перед користувачами.

Для ознайомлення користувачів з основними показниками фінансової звітності використовують експрес-аналіз та метод читання балансу (звітності). Однак, при оцінці діяльності підприємства, прийнятті інвестиційних рішень, такі методи є неефективними. Основою для виробництва і прийняття управлінських рішень є аналіз фінансового стану та результатів діяльності підприємства з використанням даних, що характеризують рух грошових коштів підприємства. Найбільш поширеним методом, що використовується для аналізу фінансової звітності, є аналіз за допомогою коефіцієнтів. Здійснюючи такий аналіз, необхідно враховувати фактори, які впливають на показники аналізу в минулому і поточному періодах, і можуть проявитися в майбутньому. Виходячи з цього, корисність фінансових коефіцієнтів залежить від вміння їх правильно інтерпретувати [18, с. 103].

Важливим є відслідкування зміни запропонованих показників у динаміці, для побудови трендів і динамічних рядів, які характеризують тенденції розвитку підприємства в цілому, так і окремих його показників. Обраний перелік коефіцієнтів обґрунтований в якості їх використання для стратегічного планування та бюджетування майбутнього розвитку діяльності підприємства.

Через велику кількість коефіцієнтів, які можна розрахувати на основі фінансової звітності, проведено їх групування (рис. 3.1).

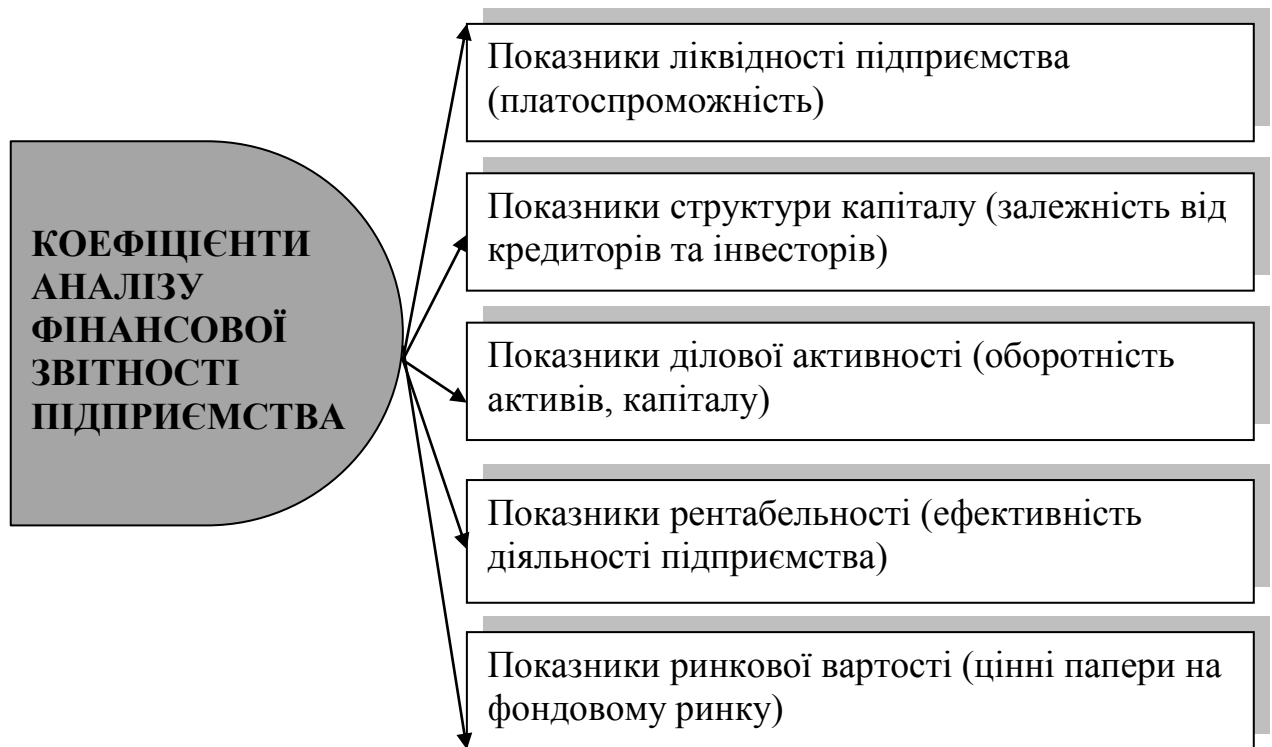

Рисунок 3.1. Групування коефіцієнтів, які розраховують на основі фінансової звітності.

Порівняння наведених груп фінансових коефіцієнтів, що використовуються у вітчизняній та закордонній практиці аналізу форм звітності, не визначають принципової різниці. Їх видозмінність пояснюється лише адаптивністю до форм фінансових звітів, що використовуються у вітчизняній та міжнародній обліковій практиці.

Згідно з п.16 Концептуальних основ складання та подання фінансових звітів Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) інформація щодо ліквідності і платоспроможності є корисною для прогнозування спроможності підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Ліквідність стосується наявності грошових коштів у найближчому майбутньому після виконання фінансових зобов'язань певного періоду, платоспроможність – наявність грошових коштів упродовж більшого періоду для вчасного виконання фінансових зобов'язань [29, с. 154].

Ліквідність активів – це здатність окремих елементів трансформуватись у грошові кошти [27, с. 42].

Перш ніж розпочинати характеристику коефіцієнтів ліквідності необхідно визначити суть поточних активів і поточних зобов'язань.

Поточні активи – це активи, які постійно обертаються в процесі господарської діяльності підприємства. До поточних активів належать оборотні активи, що беруть участь в одному циклі відтворення, при цьому повністю передають свою вартість на іншу форму засобів (продукцію, роботи, послуги).

Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або протягом 12 місяців з дати балансу. Вони відображаються в IV розділі пасиву балансу.

На думку І.Ф. Полещук, аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів по активу, згрупованих за ступенем їх ліквідності і розташованих у порядку зменшення ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованих за термінами їх погашення і розташованих у порядку зростання термінів [56, с. 12].

В залежності від ступеню ліквідності (швидкості перетворення в грошові засоби) активи підприємства слід поділити на наступні групи:

A1 - найбільш ліквідні активи. До них відносяться всі статті грошових коштів підприємства та короткострокові фінансові вкладення;

A2 - активи, що швидко реалізуються. Для їх перетворення в готівкові кошти необхідно певний час. В цю групу включають дебіторську заборгованість та інші оборотні активи;

A3 - активи, що повільно реалізуються, тобто запаси та витрати майбутніх періодів;

A4 - активи, що важко реалізуються. Це активи, які використовуються у господарській діяльності тривалий час. В цю групу включають рядки першого розділу балансу «Необоротні активи»/

Пасиви балансу групуються за ступенем строковості їх оплати:

П1 - найбільш строкові зобов'язання. До них відносяться кредиторська заборгованість, інші поточні пасиви та доходи майбутніх періодів;

П2 - короткострокові пасиви - короткострокові кредити банку та поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;

П3 - довгострокові пасиви - довгострокові кредити та забезпечення наступних витрат та платежів;

П4 - постійні пасиви - власний капітал [41].

Для визначення ліквідності балансу слід порівняти підсумки наведених груп по активу і пасиву. Баланс вважається абсолютно ліквідним, коли мають місце наступні співвідношення:

$$A1 \geq P1$$

$$A2 \geq P2$$

$$A3 \geq P3$$

$$A4 < P4 [41].$$

Якщо виконуються перші три нерівності, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, та обов'язково виконується остання нерівність, що має глибоке економічне значення (наявність у підприємства власних оборотних коштів) і додержується мінімальна умова фінансової стійкості. У випадку, коли одна або декілька нерівностей мають знак, протилежний, який зафіксовано в оптимальному варіанті, ліквідність балансу в більшому або меншому ступені відрізняється від абсолютної. Співставлення найбільш ліквідних активів (A1) і активів, які швидко реалізуються (A2) з найбільш терміновими зобов'язаннями (П1) та короткостроковими пасивами (П2) дозволяє оцінити поточну ліквідність, а порівняння активів, які повільно реалізуються (A3) з довгостроковими пасивами (П3) відображає перспективну ліквідність.

В рамках поглибленого аналізу в доповненні до абсолютних показників необхідно розрахувати відносні показники (коефіцієнти), які дадуть оцінку ліквідності (платоспроможності):

- 1) коефіцієнт абсолютної ліквідності (терміновості) - показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена на дату складання звітності негайно;
- 2) коефіцієнт термінової ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття) - показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена тільки за рахунок наявних грошових коштів, але і очікуваних надходжень від дебіторів;
- 3) коефіцієнт загальної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття) дозволяє встановити, в якій мірі поточні активи покривають короткотермінові зобов'язання;
- 4) коефіцієнт ліквідності матеріальних цінностей показує, в якій мірі матеріальні цінності (запаси і затрати) покривають короткострокові зобов'язання;
- 5) коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості показує, в якій мірі очікувані надходження від дебіторів будуть використані для погашення короткотермінової заборгованості;
- 6) коефіцієнт маневрування показує, яка частка власних коштів вкладена в найбільш мобільні активи;
- 7) коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості показує розмір кредиторської заборгованості, яка припадає на 1 грн. дебіторської заборгованості;
- 8) коефіцієнт покриття балансу показує, в якій мірі поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються поточними активами, тобто скільки грошових одиниць поточних активів припадає на 1 грошову одиницю поточних зобов'язань продавця [42].

На думку І.Ф. Полещук, у показників ліквідності є недоліки, до основних з яких можна віднести:

- статичність — визначені показники розраховуються на основі балансових даних, що характеризують майнове положення

- підприємства на конкретну дату, і отже, вони одномоментні.
- Звідси необхідність аналізу їхньої динаміки за декілька періодів;
- можливість підвищення значень показників в наслідок включення в склад поточних активів, так званих «мертвих» статей (наприклад: неліквідних запасів товарно-матеріальних цінностей);
 - можливість підвищення показників за рахунок «неліквідної» дебіторської заборгованості [56, с. 14].

Перераховані недоліки не знижують значимості показників ліквідності в аналізі фінансового стану підприємств. Тому для того, щоб підвищити об'єктивність аналізу показників ліквідності, слід попередньо оцінити реальність всіх статей бухгалтерського балансу господарюючого суб'єкту.

Отже, оцінюючи ліквідність підприємства, аналізують достатність поточних (оборотних) активів для погашення поточних зобов'язань – короткострокової кредиторської заборгованості.

Здійснюючи оцінку ліквідності активів підприємства, обчислюють ключові показники, подані в таблиці 3.1 з використанням балансу, складеного за НП(С)БО 1, де статті активів розміщено за принципом зростання ліквідності.

Таблиця 3.1

Показники оцінки ліквідності ПрАТ «Тернопіль-готель» за 2018 рік

Назва показників	Методика розрахунку	На початок 2018 р.	На кінець 2018 р.	Зміна
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи	0,99	0,73	-0,26
	Поточні зобов'язання			
2. Коефіцієнт критичної ліквідності	Оборотні активи - Запаси	0,98	0,70	-0,28
	Поточні зобов'язання			
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти + Поточні фінансові інвестиції	0,05	0,07	+0,02
	Поточні зобов'язання			

Таким чином, ПрАТ «Тернопіль-готель» характеризується достатньо високими показниками поточної та критичної ліквідності. Показник поточної ліквідності за 2018 рік наближені до нормального значення, яке для підприємств із стабільним фінансовим станом повинне дорівнювати 1-2, а на базовому – цей показник на рівні 1 та 0,7 відповідно у 2017 та 2018 роках. Така ж ситуація з показником критичної ліквідності. Достатнім вважається значення 0,7-0,8, а на ПрАТ «Тернопіль-готель» цей показник становить 1 та 0,7 відповідно у 2017 та 2018 роках. Отже, підприємство за рахунок оборотних активів та дебіторської заборгованості може погасити всі поточні зобов'язання. Разом з тим, коефіцієнт швидкої ліквідності (критичної) має досить низьке значення 0,05 та 0,07 відповідно у 2017 та 2018 роках та не відповідає нормативному (0,25-0,35). Така ситуація характерна для підприємства з високим рівнем дебіторської заборгованості. Необхідно відзначити позитивну тенденцію щодо наближення показників ліквідності до їх нормативного значення на кінець 2018 року, однак значне перевищення нормативних значень поточної та критичної ліквідності свідчить про неефективне використання грошових коштів. Тому пропонуємо мобілізувати кошти від дебіторів для поповнення власних обігових коштів ПрАТ «Тернопіль-готель».

Платоспроможність – це здатність підприємства протягом певного періоду часу виконувати перед кредиторами зобов'язання, які виникають у результаті здійснення ним фінансово-господарської діяльності [52, с. 99].

Платоспроможність підприємства оцінюється на певну дату по даних балансу і бухгалтерського обліку. Ця оцінка суб'єктивна і може бути виконана з різноманітним ступенем точності. Роль бухгалтерських статей при цьому різноманітна. Зокрема, в експрес-аналізі платоспроможності підприємства звертають увагу на статті, що характеризують наявність грошових коштів в касі і на розрахунковому рахунку, бо це ресурси найбільш ліквідні, і можуть бути включені в фінансово-господарську діяльність в будь-який час.

- П.Я. Попович виділяє певні причини неплатоспроможності, а саме:
- недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами,
 - невиконання плану виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, та послуг, нераціональна структура оборотних коштів,
 - несвоєчасне надходження платежів від контрагентів та. ін. [18, с. 257]

Таким чином, недостатня спроможність підприємства покрити свої поточні зобов'язання може привести до неплатоспроможності і банкрутству.

Аналіз платоспроможності здійснюють шляхом розрахунку наступних коефіцієнтів та показників (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Показники оцінки платоспроможності ПрАТ «Тернопіль-готель» за 2018 рік

Назва показників	Методика розрахунку	На початок 2018 року	На кінець 2018 року	Зміна
1. Частка оборотних засобів у активах	Оборотні засоби	0,42	0,27	-0,15
	Всього за активами			
2. Частка власних оборотних коштів в активах	Власні оборотні кошти	0	0	–
	Всього за активами			
3. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	Кредиторська заборгованість	0,86	1,70	+0,84
	Дебіторська заборгованість			
4. Робочий капітал	Оборотні активи - Поточні зобов'язання	-155	-3554	-3399

Економічна інтерпретація показника частки оборотних засобів у активах полягає в наступному: яку частину займають оборотні засоби у загальній сумі всіх активів підприємства, тобто на скільки організація забезпечена оборотними активами. Відповідно до проведених розрахунків оборотні активи складають 42% та 27% відповідно у 2017 та 2018 рр. всіх активів ПрАТ «Тернопіль-готель». Щоб визначити чи достатня їх наявність, визначають наступний показник – частку власних оборотних коштів в активах. Цей показник є продовженням вище наведеного, оскільки дає змогу оцінити саме забезпеченість підприємства власними оборотними коштами. Він показує, яку частину власні оборотні кошти

складають у валюті балансу. Таким чином, даний показник на підприємстві має від'ємне значення в чисельнику на початок періоду і на кінець звітного періоду, що означає про відсутність власних обігових коштів у ПрАТ «Тернопіль-готель», тобто у сумі всіх активів майже не залучено власні оборотні кошти.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості відображає, яка частина кредиторської заборгованості припадає на 1 (одиницю) дебіторської заборгованості. Згідно із розрахованими величинами, варто відзначити, що на кінець звітного періоду кредиторська заборгованість значно випереджає дебіторську, а співвідношення відповідно показує на початок 2019 року в 1,7 рази більше кредиторської, ніж дебіторської заборгованості. Це слід розцінювати як те, що ведення своєї діяльності ПрАТ «Тернопіль-готель» проводить за рахунок кредиторів, тому таку ситуацію доцільно виправити, тим більше що 2018 році показники платоспроможності значно сросли, в порівнянні з 2017 роком.

Аналіз ділової активності є важливим етапом оцінки фінансового стану підприємства. Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, внаслідок ефективного використання ресурсів.

Ділова активність підприємства вимірюється відношенням обсягу продукції чи прибутку до авансованих ресурсів або відношенням обсягу продукції чи прибутку до затрат [43, с. 215].

Кількісна оцінка та аналіз ділової активності можуть бути здійснені за двома напрямками:

- 1) ступенем виконання плану за основними показниками, забезпечення заданих темпів їхнього зростання;
- 2) рівнем ефективності використання ресурсів підприємства [29, с. 73].

Показники ділової активності дають змогу оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої кошти. До цієї групи відносять показники оборотності, які мають велике значення для оцінки фінансового стану підприємства, оскільки швидкість обороту коштів, тобто швидкість перетворення

їх на грошову форму, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства (табл. 3.3). Для аналізу використовують Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1) та Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2).

Таблиця 3.3

Показники оцінки ділової активності ПрАТ «Тернопіль-готель» за 2018 рік

Назва показників	Методика розрахунку	На початок 2018 року	На кінець 2018 року	Зміна
1. Фондовіддача	Виручка від реалізації	1,36	1,11	-0,25
	Середня вартість основних засобів			
2. Оборотноість коштів в розрахунках(в оборотах)	Виручка від реалізації	2,27	1,85	-0,42
	Середня дебіторська заборгованість			
3. Оборотноість коштів в розрахунках (в днях)	360 днів	158	194	+36
	Показник 2			
4. Оборотноість запасів (в оборотах)	Виручка від реалізації	86,89	70,84	-
	Середні запаси			
5. Оборотноість запасів (в днях)	360 днів	4	5	+1
	Показник 4			
6. Оборотноість кредиторської заборгованості (в оборотах)	Виручка від реалізації	1,95	1,59	-0,36
	Середня кредиторська заборгованість			
7. Оборотноість кредиторської заборгованості (в днях)	360днів	185	226	+41
	Показник 6			
8.Тривалість операційного циклу (в днях)	Показник 3.+ Показник 5.	162	199	+37
9. Тривалість фінансового циклу	Показник 8 – Показник 7	-23	-27	-4
10. Оборотноість власного капіталу	Виручка від реалізації	1,14	0,93	-0,21
	Середня величина власного капіталу			
11. Оборотноість сукупного капіталу	Виручка від реалізації	0,68	0,56	-0,12
	Всього за пасивами (середня величина)			
12. Коефіцієнт стійкості економічного зростання	Чистий прибуток - Дивіденди	0,09	0,09	0
	Середня величина власного капіталу			

Оборотність коштів в розрахунках (в оборотах) дає можливість визначити, скільки разів протягом року обсяги надходжень від реалізації можуть вмістити в собі середній залишок боргових прав (дебіторів). Цей показник визначає ефективність кредитного контролю. Значення цього показника має негативну тенденцію до зменшення оборотності коштів в розрахунках дебіторів, тобто мається на увазі, що збільшується період погашення та зменшується оборотність дебіторської заборгованості з 1,36 до 1,11 відповідно у 2017 та 2018 роках. Дані за цим показником порівнюють із середньогалузевим значенням. Крім того, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості корисно порівнювати з коефіцієнтом оборотності кредиторської заборгованості. Такий підхід дозволяє зіставити умови комерційного кредитування, якими підприємство користується в інших фірм, з тими умовами кредитування, які підприємство надає іншим підприємствам (замовникам).

Використовуючи цей показник, розраховують більш наочний показник – період інкасації (оборотність коштів в розрахунках /або в днях), тобто час, протягом якого дебіторська заборгованість обернеться на грошові кошти. Його часто називають строком кредитування. Таким чином визначається, скільки в середньому днів потрібно підприємству для отримання оплати за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи, надані послуги. Отже, за звітну дату цей період збільшився порівняно із попереднім і становить 194 дні на початок 2019 р. в порівнянні із 158 днями в попередньому періоді.

Оборотність запасів показує скільки разів протягом аналізованого періоду відбувся їх обіг. Показники оборотності запасів призначені для того, щоб показати, наскільки адміністрація використовувала ресурси підприємства. У цілому, чим вищий коефіцієнт оборотності запасів, тим менше коштів пов'язано в цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні засоби, і тим стійкішим є фінансовий стан підприємства. Таким чином щодо ПрАТ «Тернопіль-готель», то цей показник за звітний період є досить високим, але зменшився у 2018 р. в порівнянні із минулим і становить

70,84 оборотів порівняно із 86,89 у 2017 р. Це не є критично, виходячи з високої оборотності запасів.

Коефіцієнт оборотності запасів в днях тісно пов'язаний із попереднім показником і характеризує оборотність запасів в днях. Аналізуючи розраховані величини, відмітимо, що оборотність запасів в днях зросла на 1 день ($5-1= +1$) і являє собою позитивне явище.

Якщо термін погашення кредиторської заборгованості перевищує термін погашення дебіторської заборгованості, необхідно з'ясувати причини такого стану, оскільки випереджальне зростання кредиторської заборгованості порівняно із дебіторською заборгованістю свідчить про погіршення фінансового стану. На ПрАТ «Тернопіль-готель» саме така ситуація, тому можна стверджувати про негативні зміни у фінансовому стані на основі розрахунків коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості (в оборотах).

Показник оборотності кредиторської заборгованості (в днях) характеризує на протязі скількох днів здійснюється погашення кредиторської заборгованості і якщо його значення знизилось за звітний період порівняно із попереднім, то це свідчить про те, що погашення кредиторської заборгованості скоротилося у періоді часу. Результати аналізу свідчать, що даний показник показує спад оборотності кредиторської заборгованості з 1,95 у 2017 році до 1,59 за 2018 рік та збільшення періоду погашення заборгованості кредиторам на 41 день ($226-185 = +41$).

Розрахований показник тривалості операційного циклу (в днях) обчислений на основі вище наведених коефіцієнтів і характеризує тривалість операційного циклу (в днях), який за звітний період збільшився порівняно із попереднім, а саме на 37 ($199-162= +37$) днів.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу показує на скільки ефективно підприємство використовує свій капітал. Він розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує на скільки ефективно використовується

капітал з точки зору обсягу реалізації, оскільки показує скільки гривень реалізації припадає на кожну гривню вкладеного капіталу. Таким чином характеризуючи розраховані величини, зазначимо, що коефіцієнт оборотності власного капіталу за звітний період являє собою величину, яка перевищує 1 у попередніх періодах, а саме 1,14 у 2017 році, що розцінюється позитивним явищем, однак дещо знизився у 2018 році, і на початок 2019 р. становив 0,93.

Коефіцієнт оборотності сукупного капіталу є узагальнюючим в деякій мірі вище наведеного показника і характеризує скільки гривень реалізації припадає на власний та залучений капітал. Виходячи з цього видно, що і цей коефіцієнт характеризується величинами у бік зменшення: 0,68 у 2017 році та 0,56 у 2018 році.

З проведених розрахунків ПрАТ «Тернопіль-готель» видно, що приплив грошових коштів від дебіторів більш інтенсивний, ніж сплата сум кредиторам. Збереження такої тенденції призвела, як показали розрахунки ліквідності та платоспроможності, до дефіциту грошових коштів на рахунках підприємства та незначною сумою власних обігових коштів.

В процесі аналізу фінансового стану розраховують групу показників рентабельності. У широкому розумінні слова поняття рентабельності означає прибутковість, доходність. При цьому досліджують процес формування і використання прибутку.

Підприємство вважається рентабельним, якщо результати від реалізації продукції (робіт, послуг) покривають витрати виробництва і утворюють суму прибутку, достатню для нормального функціонування підприємства. Для цього визначають, як змінюються протягом певного періоду значення валового чи чистого прибутку, розглядають чинники, що призводять до їх зміни. Крім цього, визначають вплив на валовий чи чистий прибуток таких показників, як дохід (виручка) від реалізації продукції, сума непрямих податків, собівартість реалізованої продукції, також фінансові результати від операційної діяльності, надзвичайних доходів і витрат тощо.

Економічна сутність рентабельності може бути розрахована тільки через характеристику системи показників (табл. 3.4). Загальний їх зміст – визначення суми прибутку з однієї гривні вкладеного капіталу.

Таблиця 3.4

Показники оцінки прибутковості ПрАТ «Тернопіль-готель»
за 2018 рік

Назва показників	Методика розрахунку	На початок 2018 року	На кінець 2018 року	Зміна
1	2	5	6	7
1. Прибутковість активів	Чистий прибуток	0,0552	0,0554	+0,0002
	Всього за активами (середня величина)			
2. Прибутковість власного капіталу	Чистий прибуток	0,0918	0,0922	+0,0004
	Середня величина власного капіталу			
3. Період окупності власного капіталу	Середня величина власного капіталу	10,89	10,84	-5
	Чистий прибуток			
4. Операційна рентабельність	Прибуток від операційної діяльності	0,13	0,14	+0,01
	Виручка від реалізації			
5. Коефіцієнт операційних витрат	Витрати на реалізовану продукцію	0,55	0,89	+0,34
	Виручка від реалізації			
6. Прибутковість залучених інвестицій	Чистий прибуток	20,98	8,36	-12,62
	Середня величина залучених довгострокових інвестиційних ресурсів			

Показник рентабельності активів визначає продуктивність усього капіталу, яким володіє підприємство, незалежно від джерел його походження. Він показує, скільки прибутку приносить кожна гривня, інвестована (вкладена) в активи. Таким чином 1 гривня, інвестована в активи організації, приносить 0,05 грн. за попередній період та 0,05 грн. чистого прибутку за звітний період. Така постійна тенденція є позитивним моментом в діяльності ПрАТ «Тернопіль-готель».

Для визначення рентабельності власного капіталу використовується показник прибутковості власного капіталу, економічна інтерпретація якого майже аналогічна до попереднього коефіцієнта і відображає скільки прибутку приносить 1 грн. саме власного капіталу, тобто характеризує ефективність вкладення коштів в дане підприємство. Виходячи із розрахунків, відмітимо, що 1 грн. власного капіталу приносить 0,1 грн. чистого прибутку відповідно у попередньому та звітному періоді.

Період окупності власного капіталу являє собою обернену величину вище наведеного показника, оскільки розраховується як відношення середньої величини власного капіталу до величини чистого прибутку. Таким чином розрахований період окупності власного капіталу за звітний період складає 11 років.

Щодо операційної рентабельності, то вона показує скільки прибутку від операційної діяльності приносить кожна гривня обсягів реалізації. Згідно проведених розрахунків, даний показник має тенденцію до зростання (0,14-0,13), що варто розцінювати позитивною зміною в діяльності «Тернопіль-готель». Коефіцієнт операційних витрат показує, яку частину становлять витрати на реалізовану продукцію у загальній сумі виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Значення цього коефіцієнта досить велика, порівнюючи два звітні періоди відзначимо, що спостерігається ситуація щодо збільшення його величини, яку варто оцінювати як виникнення економічної загрози в поточній діяльності підприємства. Разом з тим, слід відзначити високу прибутковість залучених інвестицій на початок 2018 року, і стрімкий спад даного показника на початку 2019 р., що ще раз вказує на залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Висновки до розділу 3

1. ПрАТ «Тернопіль-готель» характеризується достатньо високими показниками поточної та критичної ліквідності. Показник поточної ліквідності за 2018 рік наближені до нормального значення, яке для підприємств із стабільним фінансовим станом повинне дорівнювати 1-2, а на базовому – цей показник на рівні 1 та 0,7 відповідно у 2017 та 2018 роках. Така ж ситуація з показником критичної ліквідності. Достатнім вважається значення 0,7-0,8, а на ПрАТ «Тернопіль-готель» цей показник становить 1 та 0,7 відповідно у 2017 та 2018 роках. Отже, підприємство за рахунок оборотних активів та дебіторської заборгованості може погасити всі поточні зобов'язання. Разом з тим, коефіцієнт швидкої ліквідності (критичної) має досить низьке значення 0,05 та 0,07 відповідно у 2017 та 2018 роках та не відповідає нормативному (0,25-0,35). Така ситуація характерна для підприємства з високим рівнем дебіторської заборгованості. Необхідно відзначити позитивну тенденцію щодо наближення показників ліквідності до їх нормативного значення на кінець 2018 року, однак значне перевищення нормативних значень поточної та критичної ліквідності свідчить про неефективне використання грошових коштів. Тому пропонуємо мобілізувати кошти від дебіторів для поповнення власних обігових коштів ПрАТ «Тернопіль-готель».

2. Відповідно до проведених розрахунків оборотні активи складають 42% та 27% відповідно у 2017 та 2018 рр. всіх активів ПрАТ «Тернопіль-готель». Забезпеченість підприємства власними оборотними коштами має від'ємне значення в чисельнику на початок періоду і на кінець звітного періоду, що означає про відсутність власних обігових коштів у ПрАТ «Тернопіль-готель», тобто у сумі всіх активів майже не залучено власні оборотні кошти. Згідно із розрахованими величинами, варто відзначити, що на кінець звітного періоду кредиторська заборгованість значно випереджає дебіторську, а співвідношення відповідно показує на початок 2019 року в 1,7 рази більше кредиторської, ніж дебіторської заборгованості. Це слід розцінювати як те, що ведення своєї

діяльності ПрАТ «Тернопіль-готель» проводить за рахунок кредиторів, тому таку ситуацію доцільно виправити, тим більше що 2018 році показники платоспроможності значно сросли, в порівнянні з 2017 роком.

3. Показники оцінки ділової активності, які характеризуються відповідними коефіцієнтами, відображають зміни зі сторони ефективного використання ресурсів – по них спостерігається тенденція зростання, також щодо оборотності кредиторської заборгованості та оборотності запасів, є відхилення в сторону незначного погіршення фінансового стану ПрАТ «Тернопіль-готель», однією з причиною такого становища є збільшення залучених коштів, а саме отримання довгострокових кредитів на суму 143 тис. грн. у 2018 році. Виходячи із виконаних обчислень, зауважимо, що фондвіддача основних засобів більше 1, а це свідчить про те, що об'єкти основних засобів використовуються на повну потужність і на кожен вкладену грошову одиницю приносять приблизно 1 одиниці у чистому доході ПрАТ «Тернопіль-готель» за 2017-2018 рр. На ПрАТ «Тернопіль-готель» трохи зменшилась оборотність запасів. Значення цього показника має негативну тенденцію до зменшення оборотності коштів в розрахунках дебіторів з 1,36 до 1,11 відповідно у 2017 та 2018 роках та збільшення періоду погашення 36 дні. Аналізуючи розраховані величини, відзначимо, що оборотність запасів в днях майже залишились на тому ж рівні. Цей показник за звітний період є досить високим, але зменшився у 2018 р. в порівнянні із минулим і становить 70,84 оборотів порівняно із 86,89 у 2017 р. Це не є критично, виходячи з високої оборотності запасів. Коефіцієнт оборотності власного капіталу за звітний період являє собою величину, яка перевищує 1 у попередніх періодах, а саме 1,14 у 2017 році, що розцінюється позитивним явищем, однак дещо знизився у 2018 році, і на початок 2019 р. становив 0,93. Розрахований показник тривалості операційного циклу (в днях) обчислений на основі вище наведених коефіцієнтів і характеризує тривалість операційного циклу (в днях), який за звітний період збільшився порівняно із попереднім, а саме на 37 ($199-162=+37$) днів. З проведених розрахунків

ділової активності ПрАТ «Тернопіль-готель» видно, що приплив грошових коштів від дебіторів більш інтенсивний, ніж сплата сум кредиторам. Збереження такої тенденції призвела, як показали розрахунки ліквідності та платоспроможності, до дефіциту грошових коштів на рахунках підприємства та незначною сумою власних обігових коштів.

5. Показник рентабельності активів ПрАТ «Тернопіль-готель» показує, що 1 гривня, інвестована в активи організації, приносить 0,05 грн. за попередній період та 0,05 грн. чистого прибутку за звітний період. Така постійна тенденція є позитивним моментом в діяльності ПрАТ «Тернопіль-готель». Виходячи із розрахунків, відмітимо, що 1 грн. власного капіталу приносить 0,1 грн. чистого прибутку відповідно у попередньому та звітному періоді. Таким чином розрахований період окупності власного капіталу за звітний період складає 11 років. Щодо операційної рентабельності, то вона показує скільки прибутку від операційної діяльності приносить кожна гривня обсягів реалізації. Згідно проведених розрахунків, даний показник має тенденцію до зростання (0,14-0,13), що варто розцінювати позитивною зміною в діяльності «Тернопіль-готель». Згідно проведених розрахунків, даний показник має тенденцію до зростання (0,14-0,13), що варто розцінювати позитивною зміною в діяльності «Тернопіль-готель». Разом з тим, слід відзначити високу прибутковість залучених інвестицій на початок 2018 року, і стрімкий спад даного показника на початку 2019 р., що ще раз вказує на залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Таким чином, незважаючи на задовільний стан даного підприємства, доцільно зі сторони ПрАТ «Тернопіль-готель» шукати резерви підвищення фінансової стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ

1. Ефективність використання фінансової звітності забезпечується дотриманням вимог до звітної інформації, що визначають її якісні характеристики та принципи формування, причому їх перелік і збалансованість дозволяють відмітити певні неточності. Зокрема, принцип безперервності та періодичності, а також обачності і повноти суперечать один одному. Крім того принцип єдиного грошового вимірника за своїм змістом і значенням не може визнаватись принципом. Такий принцип як нарахування не може діяти в повній мірі, оскільки не має відповідності доходів і витрат в нормативних документах, а зокрема щодо формування показників у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) та на рахунках бухгалтерського обліку.

2. Активи підприємства в Балансі (Звіті про фінансовий стан) розкриваються у трьох розділах за принципом збільшення ліквідності. Варто відзначити, що даний принцип порушується з появою 3-ього розділу активу «Необоротні активи та групи вибуття». На наш погляд, навіть відокремлений облік та розмежування основних засобів, призначених для продажу в балансі не підвищують їх ліквідність настільки, щоб випереджати можливості готової продукції, чи дебіторської заборгованості чи грошових коштів та їх еквівалентів.

3. У П(С)БО 15 «Дохід» визначено, що склад доходів, які відносяться до відповідної групи, встановлено у формі № 2, розділ I «Фінансові результати». Як видно, види доходів та витрат співпадають для визначення фінансового результату за його видами у даній формі звітності. Разом з тим, П(С)БО 15 не виділяє дохід від участі в капіталі. Тому вважаємо за доцільне виправити цю невідповідність шляхом внесення змін до П(С)БО «Дохід».

4. Варто відзначити, що інформація за статтями «Інші доходи» та «Інші витрати» за своїм економічним змістом наближена до інвестиційної

діяльності (за виключенням деяких статей). Тому, на наш погляд, логічно буде перейменувати ці статті відповідно на «Інвестиційні доходи», «Інші доходи» та «Інвестиційні витрати», «Інші витрати». Такий порядок відображення інформації у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) дозволить відокремити у звичайній діяльності підприємства інвестиційну діяльність та іншу діяльність підприємства.

5. Необхідно звернути увагу на зміст інвестиційної діяльності у фінансовій звітності. Відтак, у Звіті про рух грошових коштів реалізація фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів, а відповідно до встановленої форми № 2 реалізація фінансових інвестицій відноситься до інвестиційної діяльності, а продаж необоротних активів та майнових комплексів – до операційної. На наш погляд, варто змінити порядок обліку таким чином, щоб всі інвестиційні об'єкти при їх реалізації відображались в межах інвестиційної діяльності, а не операційної.

6. З 2018 року вітчизняні компанії повинні подавати новий звіт – Звіт про управління. Форма звіту про управління поки законодавчо не визначена. Ані закон, ані П(С)БО не вказують на те, якою має бути форма звіту. Мінфін опублікував проект змін до П(С)БО, але там не зазначена регламентована форма, є тільки перелік інформації, яку потрібно надати.

7. Аналіз наявної фінансової звітності підприємства свідчить, що дані форми № 1 та форми № 4 «Звіт про власний капітал» у недостатній мірі забезпечують отримання інформації про власний капітал та його складові. Проблема полягає в тому, що встановлені форми фінансової звітності не забезпечують керівництво необхідною інформацією, а форми внутрішньої звітності, які б могли надати таку інформацію, не розроблені. На нашу думку, розв'язок цієї проблеми полягає у розробленні системи внутрішньої звітності про капітал. Така звітність буде містити більш ширші дані і дасть змогу, відповідно, розрахувати більшу кількість показників порівняно з регламентованою фінансовою звітністю.

8. Аналіз показників фінансової звітності ПрАТ «Тернопіль-готель» характеризується достатньо високими показниками поточної та критичної ліквідності. Показник поточної ліквідності за 2018 рік наближені до нормального значення, яке для підприємств із стабільним фінансовим станом повинне дорівнювати 1-2, а на базовому – цей показник на рівні 1 та 0,7 відповідно у 2017 та 2018 роках. Така ж ситуація з показником критичної ліквідності. Достатнім вважається значення 0,7-0,8, а на ПрАТ «Тернопіль-готель» цей показник становить 1 та 0,7 відповідно у 2017 та 2018 роках. Отже, підприємство за рахунок оборотних активів та дебіторської заборгованості може погасити всі поточні зобов'язання. Разом з тим, коефіцієнт швидкої ліквідності (критичної) має досить низьке значення 0,05 та 0,07 відповідно у 2017 та 2018 роках та не відповідає нормативному (0,25-0,35). Така ситуація характерна для підприємства з високим рівнем дебіторської заборгованості. Необхідно відзначити позитивну тенденцію щодо наближення показників ліквідності до їх нормативного значення на кінець 2018 року, однак значне перевищення нормативних значень поточної та критичної ліквідності свідчить про неефективне використання грошових коштів. Тому пропонуємо мобілізувати кошти від дебіторів для поповнення власних обігових коштів ПрАТ «Тернопіль-готель».

9. Відповідно до проведених розрахунків оборотні активи складають 42% та 27% відповідно у 2017 та 2018 рр. всіх активів ПрАТ «Тернопіль-готель». Забезпеченість підприємства власними оборотними коштами має від'ємне значення в чисельнику на початок періоду і на кінець звітного періоду, що означає про відсутність власних обігових коштів у ПрАТ «Тернопіль-готель», тобто у сумі всіх активів майже не залучено власні оборотні кошти. Згідно із розрахованими величинами, варто відзначити, що на кінець звітного періоду кредиторська заборгованість значно випереджає дебіторську, а співвідношення відповідно показує на початок 2019 року в 1,7 рази більше кредиторської, ніж дебіторської заборгованості. Це слід розцінювати як те, що ведення своєї

діяльності ПрАТ «Тернопіль-готель» проводить за рахунок кредиторів, тому таку ситуацію доцільно виправити, тим більше що 2018 році показники платоспроможності значно сросли, в порівнянні з 2017 роком.

10. Показники оцінки ділової активності, які характеризуються відповідними коефіцієнтами, відображають зміни зі сторони ефективного використання ресурсів – по них спостерігається тенденція зростання, також щодо оборотності кредиторської заборгованості та оборотності запасів, є відхилення в сторону незначного погіршення фінансового стану ПрАТ «Тернопіль-готель», однією з причиною такого становища є збільшення залучених коштів, а саме отримання довгострокових кредитів на суму 143 тис. грн. у 2018 році. Виходячи із виконаних обчислень, зауважимо, що фондвіддача основних засобів більше 1, а це свідчить про те, що об'єкти основних засобів використовуються на повну потужність і на кожному вкладену грошову одиницю приносять приблизно 1 одиниці у чистому доході ПрАТ «Тернопіль-готель» за 2017-2018 рр. На ПрАТ «Тернопіль-готель» трохи зменшилась оборотність запасів. Значення цього показника має негативну тенденцію до зменшення оборотності коштів в розрахунках дебіторів з 1,36 до 1,11 відповідно у 2017 та 2018 роках та збільшення періоду погашення 36 дні. Аналізуючи розраховані величини, відзначимо, що оборотність запасів в днях майже залишились на тому ж рівні. Цей показник за звітний період є досить високим, але зменшився у 2018 р. в порівнянні із минулим і становить 70,84 оборотів порівняно із 86,89 у 2017 р. Це не є критично, виходячи з високої оборотності запасів. Коефіцієнт оборотності власного капіталу за звітний період являє собою величину, яка перевищує 1 у попередніх періодах, а саме 1,14 у 2017 році, що розцінюється позитивним явищем, однак дещо знизився у 2018 році, і на початок 2019 р. становив 0,93. Розрахований показник тривалості операційного циклу (в днях) обчислений на основі вище наведених коефіцієнтів і характеризує тривалість операційного циклу (в днях), який за звітний період збільшився порівняно із

попереднім, а саме на 37 ($199-162= +37$) днів. З проведених розрахунків ділової активності ПрАТ «Тернопіль-готель» видно, що приплив грошових коштів від дебіторів більш інтенсивний, ніж сплата сум кредиторам. Збереження такої тенденції призвела, як показали розрахунки ліквідності та платоспроможності, до дефіциту грошових коштів на рахунках підприємства та незначною сумою власних обігових коштів.

11. Показник рентабельності активів ПрАТ «Тернопіль-готель» показує, що 1 гривня, інвестована в активи організації, приносить 0,05 грн. за попередній період та 0,05 грн. чистого прибутку за звітний період. Така постійна тенденція є позитивним моментом в діяльності ПрАТ «Тернопіль-готель». Виходячи із розрахунків, відмітимо, що 1 грн. власного капіталу приносить 0,1 грн. чистого прибутку відповідно у попередньому та звітному періоді. Таким чином розрахований період окупності власного капіталу за звітний період складає 11 років. Щодо операційної рентабельності, то вона показує скільки прибутку від операційної діяльності приносить кожна гривня обсягів реалізації. Згідно проведених розрахунків, даний показник має тенденцію до зростання (0,14-0,13), що варто розцінювати позитивною зміною в діяльності «Тернопіль-готель». Згідно проведених розрахунків, даний показник має тенденцію до зростання (0,14-0,13), що варто розцінювати позитивною зміною в діяльності «Тернопіль-готель». Разом з тим, слід відзначити високу прибутковість залучених інвестицій на початок 2018 року, і стрімкий спад даного показника на початку 2019 р., що ще раз вказує на залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

Таким чином, незважаючи на задовільний стан даного підприємства, доцільно зі сторони ПрАТ «Тернопіль-готель» шукати резерви підвищення фінансової стійкості підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик М.Д. Фінансова стратегія як складова частина загальної стратегії підприємства *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. №8. С. 146-153.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : підруч. К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. 528 с.
3. Бобяк А. П. Удосконалення звітності із власного капіталу як основа інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень // *Сталий розвиток економіки*. 2016. № 2. С. 214-217.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. Житомир: ПП «Рута», 2002. С. 544.
5. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник – 8-ме вид., перер. і доп. / Ф.Ф.Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська та ін. Житомир: Рута, 2009. 912 с.
6. Бухгалтерський облік та оподаткування : навч. посібник / За ред. Р.Л. Хам'яна, В.І. Лемішовського. Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2010. 1220 с.
7. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні : навчал.-практ. посібник / За ред. С.О. Голова. Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2000. 768 с.
8. Варичева Р.В. Звіт про власний капітал як джерело аудиту операцій з руху власного капіталу URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2010_2/5.pdf.
9. Верига Ю. А. Фінансова звітність підприємств України: сучасний стан і шляхи удосконалення *Регіональні перспективи*. 2017. № 2-3. С. 22.
10. Голов С.Ф., Єфименко В.І. Фінансовий та управлінський облік: підруч. К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 1996. 544 с.

11. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : практ. посіб. К. : Лібра, 2004. 880 с.
12. Гольцова С. М., Плікус І. Й. Звітність підприємств (фінансова, статистична, консолідована та до фондів соціального та пенсійного страхування): навч. посіб. К. : ЦНЛ, 2004. 292 с.
13. Греськів Т.С. Гармонізація національної форми звіту про фінансові результати до міжнародних стандартів *Держава та регіони*. 2017. № 3. С. 125-130.
14. Губарик О.М. Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства на підставі фінансової звітності та бухгалтерського балансу *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. грудень (№23). С. 38-41.
15. Демчук Н.І., Сластіон Ю.М. Теоретико-методологічні засади фінансового управління рентабельністю підприємств URL : http://www.rusnauka.com /31_ONBG_2011/Economics/3_96947.doc.htm.
16. Домбровський В.М. Звітність підприємств: навч.-методич. посібн. К.: КНЕУ. 2001. 195 с.
17. Дудко А.І., Лохман Н.В. Рентабельність як показник ефективності функціонування підприємства URL : http://www.rusnauka.com /17_AND_2010/ Economics/69280.doc.htm.
18. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : навч. посіб. / П. Я. Попович. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 416с.
19. Економічний аналіз: навч. посібник / За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, Ротапринт. 2015. 310 с.
20. Задорожний З.В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві : монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2006. 336 с.
21. Звітність підприємств : підручник / За ред. В.С. Уланчука. К.: Знання, 2008. 492 с.
22. Звітність підприємств: навч. посіб. / За ред. проф. Вериги Ю.А. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 656с.

23. Ільїна О.В. Актуальні аспекти вдосконалення звітності про фінансові результати в агроформування *Інноваційна економіка*. 2018. № 2. С. 101-104.
24. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій – Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 URL : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id
25. Касьянова Г.Ю., Колесников С.Н. Управленческий чет по формуле «три в одном»: учеб. М.: Издательско-консультационная компания «Статус-Кво 97», 2009. 328 с.
26. Качалин В.В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP : учеб., 3-е изд. М., 2013. 431 с.
27. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності : навч. посіб. Х.: Фактор, 2008. 208 с.
28. Концептуальних основ складання та подання фінансових звітів / Стандарт IASB // Міжнародний документ – Концепція від 01.09.2010 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
29. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. К: Т-во «Знання», КОО, 2002. 295 с.
30. Костюченко В.М. Методичні аспекти консолідації фінансової звітності *Регіональні перспективи*. 2016. № 2-3. С. 188-190.
31. Крупка Я. Д. Облік інвестицій : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 302 с.
32. Кучеренко Т. Класифікація господарської звітності: генезис і проблеми сучасності *Вісник ТНЕУ*. 2018. № 2. 98-108.
33. Кучеренко Т. Принцип обачності у фінансовій звітності *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 2. С. 8-13.
34. Кучеренко Т.Є., Шайко О.Г. Методологія складання Звіту про власний капітал та її удосконалення *Облік і фінанси АПК*. 2017. № 5. С. 120-125.

35. Левицька С. О. Звітність підприємства : навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2008. 178 с.
36. Лемешук А.В. Внутрішня і зовнішня звітність і її використання в управлінні URL : http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/75588.doc.htm.
37. Лень В.С., Глитвененко В.В., Бочок М.П., Іванов Л.П. Звітність підприємств : підруч. К.: Знання-Прес, 2004. 474с.
38. МакКензі Венді. Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансової звітності [пер. з англ.]. К.: Всеувиго; Наукова думка, 2003. 283 с.
39. Мельничук І. В. Важливі аспекти обліку інвестицій URL : http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/5369/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB_%D0%BD%D0%B8%D1%87%D1%83%D0%BA_I._%D0%92..pdf.
40. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій – Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.98 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.
41. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій – Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 81 від 27.06.97 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>.
42. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства – Наказ Міністерства економіки України №10 від 17.01.2001 р. URL : <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=154&ArtID=1103>
43. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Подання фінансових звітів» URL : http://www.minfin.gov.ua/document/92429/МСБО_18.pdf.
44. Міжнародний стандарт фінансової звітності 14 «Звітність за

- сегментами» URL : http://www.minfin.gov.ua/document/92429/МСБО_18.pdf.
45. Міжнародний стандарт фінансової звітності 18 «Дохід» URL : http://www.minfin.gov.ua/document/92429/МСБО_18.pdf.
46. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання підприємств» URL : http://www.minfin.gov.ua/docum/92429/МСБО_18.pdf.
47. Міжнародні стандарти фінансової звітності URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
48. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/z0336-13.39>.
49. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 176 від 30.07.1999р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
50. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета : пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова. – 2-е изд. / М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с.
51. Озеран В.О., Труфіна Ж.С. Методика відображення доходу у звіті про фінансові результати *Економіка АПК*. 2016. № 3. С. 14-17.
52. Островська Г., Квасовський О. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємства *Галицький економічний вісник*. 2019. № 2 (31). С. 99-111.
53. Панков В.В. Базовые принципы и допущения стратегического управленческого учета / В.В. Панков, В.Ф. Несветайлов // *Международ. бух. учет*. – 2012. – № 7. – С. 3–24.
54. Податковий кодекс України *Кодекс України* № 2755-VI. від 02.12.2010 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2755-17>.

- 55.Позов А. Х. Теоретичні підходи складання управлінської звітності
URL: http://www.rusnauka.com/9_D_2012/Economics /7_105271.doc.htm.
- 56.Полещук І.Ф., Паламарчук С.М. Аналіз ліквідності та конкурентоспроможності підприємства як передумова підготовки та прийняття управлінських рішень *Наукові конференції*. 2017. № 4. С. 12-14.
- 57.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затверджене наказом Міністерства фінансів України №137 від 28.05.1999р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 58.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» Наказ Міністерства фінансів України від 17.05.2000 р. №284 URL : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
- 59.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» – Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
- 60.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» – Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87 URL : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
- 61.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» – Наказ Міністерства фінансів України № 303 від 18.06.2001 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
- 62.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» – Наказ Міністерства фінансів України № 303 від 18.06.2001 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01>.
- 63.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 344 від 16.07.2001р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

64. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затвержене наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
65. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» – Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.03 р. № 617 URL : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
66. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами». – Наказ Міністерства фінансів України № 412 від 19.05.2005 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
67. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації – Наказ Міністерства Фінансів України, Фонд державного майна України №49/121 від 26.01.2001 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
68. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні – Закон України від 16.07.1999 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
69. Прохар Н.В. Напрями вдосконалення звітності про фінансові результати в агроформуваннях *Облік і фінанси АПК*. 2017. № 11-12. С. 189-193.
70. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 422 с.
71. Румянцев С.А. Українська модель корпоративного управління: становлення та розвиток : монографія. К.:Знання, 2013. 278 с.
72. Сахарцева І.І. Основи складання бухгалтерської звітності за вимогами Національних стандартів України: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 614с.
73. Скотнікова Л.П., Миланич Т.А., Солодовнік О.О. Бухгалтерський облік та фінансова звітність на підприємстві : навч. посіб. Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2003. 328 с.
74. Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник. Київ : КНЕУ, 2004.

- 411 с.
- 75.Сук Л.К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку : підруч. К.: Каравела, 2009. 624с.
- 76.Теслюк В.М., Дегтяренко А.В. Складання Звіту про рух грошових коштів *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2016. № 1. С. 22-25.
- 77.Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. для студ. вищ. навч. зал. екон. спец.-5-те вид., доп. й перероб. К.: А.С.К., 2005. 784 с.
- 78.Фінансовий облік: підручник / Я.Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін. – 4-те вид., доп. і перероб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.
79. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей : навч. посіб. / Герасим П.М., Кізима А.Я., Забчук В.Д., Кушнірик І.П., Хомин П.Я. / За ред. Хомина П.Я. – Тернопіль: Астон, 2000. – 194 с.
- 80.Хомин П. Я., Журавель Г. П. Парадигма й контрверзи бухгалтерського обліку та звітності (спроба консеквентного аналізу) : монографія / П. Я. Хомин, Г.П. Журавель. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 299 с.
- 81.Чижевська Л.В., Пархоменко В.М., Кривошей М.М. Звітність підприємства : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ЖІТІ, 2003. 436с.